

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FREDERIKSBORG HØJSKOLES AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1921

FREDERIKSBORG AMTS AVIS' BOGTRYKKERI, HILLERØD.

Statens pædagogiske Studiesamling,
København

Vennelilsson med Gudsord om
et godt Byske

for

Halv-3. Jubelens Byske

FREDERIKSBORG HØJSKOLES
AARSSKRIFT

FREDERIKSBORG HØJSKOLES AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1921

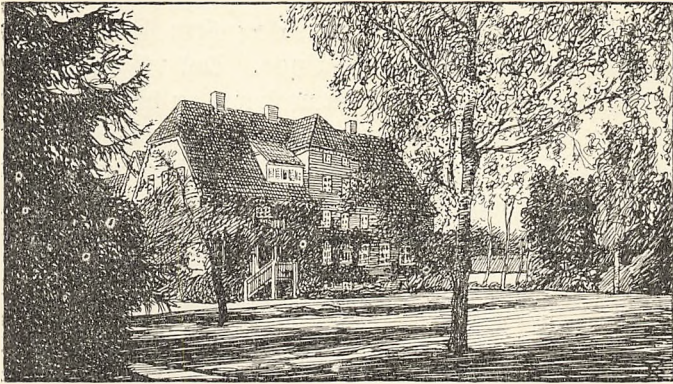
FREDERIKSBORG AMTS AVIS' BOGTRYKKERI, HILLERØD.

Statens pædagogiske Studiesamling
København

A

REDAKTION:
ALFRED HANSEN, HANS HANSEN
OG ANDERS UHRSKOV

Statens pædagogiske Studiesamling
København

HJEMLIVETS VÆRD FOR MENNESKESLÆGTEN

EFTER EN TALE VED HØJSKOLENS AABNING
DEN 3. NOVEMBER 1921

AF
HOLGER BEGTRUP.

HVAD ET godt Hjem er værd for det enkelte Menneske, behøver jeg vist ikke at forklare for den Ungdom, der kommer paa Højskole hos os. Det kender de fleste af jer godt nok i Forvejen, og det vil af sig selv gaa bedre op for jer, naar I nu, maaske for første Gang, en hel Vinter skal savne hver sit kære Hjems Hygge.

Vi vil gerne gøre det hjemligt og hyggeligt for jer her paa Skolen. Det er en vigtig Sag for Højskolens

Gerning, at Tilværelsen saa vidt muligt faar et Hjemlivs Præg. Men vi mægter dog ikke helt at gøre Skolen til et Hjem for de Unge. Det vil altid føles, at denne store Samling Mennesker i en bestemt Alder faar en lidt kunstig Leveform, som vi maa se at gøre saa taalelig som mulig ved Nøjsomhed, god Husorden og venligt Fællesskab.

Skikkelige unge Mennesker kan let finde sig tilrette dermed. Men mange vil nok, især i Begyndelsen, sende en længselsfuld Tanke til deres kære Hjem. Og det er godt for jeres sjælelige Udvikling, hvis I kommer til at gøre det en Gang imellem, naar det kun ikke hindrer jer i med Liv og Glæde at tage Del i Skolens Arbejde. En mild Længsel spænder Sjælens Streng, saa de bedre kan give Genklang ved Talen om alt, „hvad Ædle kaldte Livets Lyst“, og især gør den Tilhørerne modtagelige for den Lovtale over de gode Hjem, som det er vort Kald at føre.

De fleste af jer kommer fra Hjemmet her til Skolen og rejser fra den tilbage til Hjemmet. Tanken om Hjemmets Liv, Hjemmets Arbejde omgiver os fra alle Sider og virker baade paa Lærere og Elever under Skolens Gang. Naar vi tør kalde vor Gerning en Skole for Livet, saa er det først og fremmest paa Grund af denne nøje Sammenhæng mellem os og de Hjem, hvorfra vore Læringer kommer. Derfor tør jeg ogsaa sige, at I Unge paa mange Maader kan faa Hjælp til et godt Hjemliv gennem det, som I faar at høre her paa Skolen.

Men Fremhævelsen af de gode Hjemms Værd har

ogsaa Ærinde i videre Kredse. — I denne Tid, hvor Verden er gaaet af Lave, og alle kloge Hoveder kommer med deres gode Raad for at faa den i rette Gænge paany, er det rigtig gaaet op for mig, hvad de smaa Hjem betyder for hele Menneskeslægtens Velfærd.

Udenom Hjemmene har man søgt det rette Lægemiddel for Tidens Brøst, snart i Enkeltmenneskets personlige Liv, snart i Massernes store Sammenslutning. Nogle peger alvorligt paa *Subjektivismen*, det enkelte Individets Selvfordybelse, som den frelsende Udvej. Andre taler stærke Ord om *Kommunismen*, det alt omfattende udvortes Samvirke, som Tidens Løsen. Men ingen af disse kunstige Theorier, der kun kan betegnes med kolde Fremmedord, kan i Virkeligheden tilfredsstille Menneskeslægtens Higen efter Liv og Fred. De er to modsatte Yderligheder i Tankens Verden, og, hvor de faar Magt over Sindene, to Afgrunde paa hver sin Side af Livets rette Vej.

I Modsætning til disse ensidige Menneskeraad kommer man til at se med des større Beundring paa Guds Raad til Slægtens Opholdelse, og især paa den lille levende Sten i Samfundsbygningen, som han har skabt i *Hjemmet*.

Gud har fra Begyndelsen set, at det ikke er godt for Mennesket at være ene. Derfor har han skabt to Mennesker, Mand og Kvinde, indbyrdes forskellige og netop derfor uundværlige for hinanden. Efter deres dybeste Drift søger de hinanden for at danne et Fællesskab, hvoraf der fødes nyt Liv. Men denne

Deling og Samling, som genfindes hos alle højere Dyrearter, er i Menneskelivet ikke alene Betingelse for Slægtens ydre Forplantelse, den bliver tillige paa den simpleste og kraftigste Maade en Kilde til det indre Livs Fornylse og et levende Værn mod den Opløsning, som altid truer Menneskeheden her i denne syndige Verden.

Ved nærmere Betragtning vil man nemlig erkende, at hverken det enkelte Menneske, hvor dybt end dets Liv er anlagt, eller Massen af Mennesker, hvor meget den end kan virke ved Tal og Tyngde, er i Stand til at give Slægten varig Livskraft.

I et Hjem, som dannes af en Mand og en Kvinde, der elsker hinanden og holder trofast sammen, er der en Kraftkilde, hvorigennem noget af Guds skabende Magt er virksom til Livsfornylse. Denne Magt er Kærlighed.

Det ensomme Menneske kan ved at gaa i sig selv udvikle mange mærkelige Egenskaber og give værdifulde Bidrag til Medmenneskers Oplysning. Men han vil savne Kærlighedens skabende Kraft. Han vil trods al sin ædle Stræben væsentlig være egenkærlig og dermed gold i Sindet.

De, som helt gaar op i det udvortes Fællesskab mellem Mennesker, vil blive overfladiske og umuligt kunne faa det dybe Sind eller det kærlige Hjertelag, som kræves af en virkelig Velgører for Menneskeslægten.

Men i Ægteskabet er Betingelserne givne for en levende Forening af personlig Udvikling og indbyrdes

Kærlighed. — Den lykkelige Modsætning mellem Mand og Kvinde drager de to mod hinanden. De trænger til hinanden og tager med Tak mod, hvad de kan faa hos hinanden, de ofrer sig for hinanden og giver med Glæde, fordi alt tages og gives indenfor et levende Fællesskab.

Hvor to Mennesker saaledes mødes i Kærlighed, dær føres der et virkeligt Fællesliv, som føder nyt Liv i mere end i udvortes Henseende, og som derfor kan tilføre det omgivende Samfund nye Livskræfter af sit skabende Væld.

Igennem dette Fællesliv kan Strømmen fra Gud føres ind i Menneskeslægten. — „Gud er Kærlighed, og den, der bliver i Kærlighed, bliver i Gud, og Gud i ham.“ Dette gælder kun helt i den kristne Menighed. Men det har ogsaa sin Sandhed i rent jordiske Livsforhold.

Kærligheden er Guds Kraft, som gennemtrænger alt hans Skaberværk og holder Liv og Vækst deri. Men Brændpunktet for denne Guds vedvarende Gerning iblandt os, det er de Menneskehjem, hvor Kærligheden har sin jordiske Kilde, som Gud kan velsigne med sin himmelske Kraft.

Fra de gode Hjem, „hvor smaa og store har eet i Sinde“, udgaar Livsfornyelsen. I saadanne Hjem vænner man sig til at give og tage i Kærlighed til hinanden. Og denne Vekselvirkning er i al Enfoldighed Kraftkilden i den menneskelige Tilværelse.

Den fuldkomment ensomme udtørres til Sjælens Grund og dør deraf. Den, der kun lever for det ud-

vortes Samfund, spilder Livsstrømmen paa Overfladen. Men i Hjemmet er der et dybt Væld, der stadig føder nye Strømme fra Livets skjulte Grundkræfter.

Derfor er det fru Hjemmene, Genrejsningen af Menneskelivet maa komme. — Det nytter ikke at udkaste store Planer til en ny Form for Samfundsordenen og prøve at gennemføre dem ved en blodig Revolution. Det bliver kun døde og derfor livsfarlige Indgreb i Menneskelivet. Men Hjemmet danner den Livscelle, hvorfra Fornyelsen kommer ad Vækstens sunde Vej til Lægedom for Slægtens Saar.

Det store Livsspørgsmaal for Nutidsslægten er, om Hjemmene kan styrkes og ikke bliver nedbrudte af Verdslighedens stigende Magt. Den bedste Gerning, vi kan øve til Samfundets Gavn, bliver derfor: at gøre Hjemmene saa varme og lyse, hjertelige, lykkelige, kort sagt, saa ægte menneskelige som muligt.

Det er jo nemlig ikke nok, at Folk gifter sig og flytter sammen i et fælles Bo, naar dette ikke bliver Hjemstedet for indbyrdes Kærlighed. Uden den kommer de saakaldte Hjem ikke til at danne levende Celler i det store Menneskesamfund.

Som en Celle uden Vægge ødes naturligvis de Ægteskaber, hvori man lever som Hund og Kat og spilder de Følelser, der skulde forbinde Mand og Hustru, i hemmelig eller aabenbar Løstagtighed. Men selv mange af de Hjem, hvor den ydre Ramme er i skikkelig Orden, mangler desværre tit det Livsindhold, som skulde gøre denne lille Celle til en levende og nyttig Del af Samfundslegemet.

Til naturligt Sammenhold i et Hjem tjener fælles Arbejde og fælles Omsorg for Børnenes Vel. Hvor Mand og Kone hver gør sit af et ærligt Sind og kan enes om at gøre det saa godt, de kan, for Børneflokket, dær findes Naturgrundlaget for et godt Hjem. Den Syld kan som Regel bære Husets Vægge, og omkring den vil der gerne gro en Smule Blomster som Udtryk for indbyrdes venligt Sind og især for Moderkærligheden, der sjælden fornægter sig her i denne syndige Verden.

Millioner af Hjem er byggede paa dette Grundlag, og rent borgerligt set danner de en sund og kraftig Sammenhæng i det store Samfund af Mennesker over hele vor Klode.

Men fra et højere Synspunkt er mange af disse Hjemsteder dog altfor ringe til at virkeliggøre Guds Vilje med os, især fordi Aandens Sol slet ikke lyser ind i de lave Stuer.

Naar man selv har sin Trøst og Glæde i det aandelige Liv, ja vilde finde Tilværelsen tom og meningsløs uden det, kan man ikke uden pinlige Følelser lægge Mærke til mange af sine skikkelige Naboer, der synes at leve aldeles aandløst uden at mærke noget Savn derved.

Jeg ser jo godt, hvad det er, som holder deres Livsmod oppe. Det er først og fremmest det daglige Arbejde for Udkommet. Rundt omkring ser man Livet udvortes og indvortes blive vedligeholdt ved Folks ærlige Flid. Deri har mange ogsaa deres bedste Glæde.

Naar jeg ser en Arbejdsmand slide hjemme om Søndagen med at lægge Kartoffler, kalke Væggene, ordne Brændet osv., saa kan jeg ikke dømme saa haardt om denne „Helligbrøde“, som visse andre gør. Jeg veed jo, at han ikke vilde gaa i Kirke alligevel, og jeg kan se, at han henter mere Livsglæde af dette Pusleri med Hjemmets Sager, end han vilde faa af at gaa ledig eller søge sin Fornøjelse „i Byen“. Han har maaske ligefrem Hvile og gode Tanker derved, fordi han om Søndagen, i Modsætning til de søgne Dage, kan være i Hjemmet og virke for Hjemmet.

Derimod er det tit en Ynk at se, hvorledes saadanne Mennesker morer sig, naar de helt har lagt Arbejdet til Side. Ved indbyrdes Besøg, og naar de voksne Børn kommer hjem, kan de have det hyggeligt nok. Jeg bliver festligt stemt, naar jeg ser en fraspændt Vogn udenfor et Husmandshus, mens Hesten gaar i Naboens Vænge, og naar jeg gennem Ruderne kan se de fremmede bænkedede om Kaffebordet. Men skal Morskaben søges uden for Hjemmet, saa kommer Sjælens Fattigdom anderledes grelt for Dagen end ved det ærlige Arbejde. Folk mangler ikke blot „Kultur“, men meget snarere sundt Hjertelag til at more sig paa en god Maade. Derfor bliver Hviledagene langt mindre opbyggelige end Arbejdsdagene, og Fritiden fra Lørdag Aften til Mandag Morgen undergraver tit meget mere end Hverdagens strenge Slid Hjemmenes Liv og røber langt tydeligere den store Mangel i saadanne Menneskers Tilværelse.

Nogle tror, at Folk, som ikke ejer aandelige Glæder, maa savne dem haardt og tit sukke efter dem. Men det Indtryk faar jeg ikke ved at komme i Hjem, hvor de øjensynlig ikke findes. Tilværelsen, som dær føres, synes snarere saa aldeles omsluttet og indskrænket af det udvortes Livs Krav, Arbejdets Pligter, de smaa Fornøjelser og de daglige Bekymringer, at der overhovedet ikke bliver en Tanke tilovers for „det hinsidige“. — Det er vel ikke almindeligt, at saadanne Mennesker ligefrem nægter Kristentroen og Evigheden. Bevidste Gudsfornægttere er kun sjældne Undtagelser. Men de har simpelthen ikke Tanker derfor, vil maaske sige, at de ikke har Tid til sligt, og føler heller ikke, at de har Brug derfor — undtagen ved Sygdom, Død og Begravelse.

Det kan ligefrem anfægte ens Tro paa Aandslivet, at saa mange Tusinde, nogenlunde skikkelige Mennesker synes at kunne undvære det og ikke synes at lide bevidst derunder. Jeg tror virkelig, at mange af dem anser Kristendommen og alt det aandelige Liv for noget, som kun de velstaaende og mere oplyste Mennesker har Brug for og Tid til at lægge sig efter. Og det er endda ikke den Side af de bedre stilledes Liv, som særlig misundes dem.

Hvor lidt end Folk selv veed deraf, saa gør dog Savnet af et aandeligt Liv sig altid gældende i Menneskers Tilværelse. Men Savnet giver sig maaske Udslag i noget, som slet ikke peger tydeligt paa, hvorfra det egentlig stammer.

Ethvert Menneske er skabt for aandeligt Liv. Ja,

der vil altid raade en Slags Aand i dets Indre. Hvor derfor Guds Aand ikke finder Plads, dær vil Sjælen som en tom Bolig komme til at huse alle mulige Uaander. Og det er disse Smaadjævles Spil, som viser, at det højere Aandsliv bitterlig savnes.

Al den dybe Bitterhed over Kaarene i Verden, Misundelse mod andre, som synes bedre stillede, Klage over Uret, Had til Naboer, indbyrdes Kiv osv., som unægtelig er tilhuse i de fleste „aandløse“ Hjem, er da i Grunden et højlydt Vidnesbyrd om, hvad der mangler. Man „djævles“ i sine hede, formørkede Lidenskaber og gør tit Tilværelsen til et lille Helvede for hverandre. Vi vilde alle gøre det samme, hvis vi ikke kom under Aandens Magt, der klarer Sindet og forjager de egenkærlige Lyster i fælles Glæde over alt, hvad der vækker Kærlighed og skaber Fred iblandt os.

Naar man ser saaledes paa Menneskelivets Kaar i Verden, vinder man fornyet Tro paa Aandslivets Magt og kan faa Drift til at bringe Bud derom til de mange, som, uden at vide det, savner det dybt.

Og her har Folkehøjskolen en god Gerning at øve til Hjælp for alle Hjem, der vil tage derimod: Den skal sige dem, som bygger nye Hjem eller gerne vil have deres gamle Hjem fornyede, hvor vigtigt det er, at det aandelige Liv faar Plads derinde og kommer til at regnes med til det daglige Brød, — lige saa vigtigt, som at Huset faar Ruder, hvorigennem Solen kan skinne ind i Stuerne.

Dette gode Budskab er det en særlig Glæde at

bringe den Ungdom, som snart skal sætte Bo. Ingensteds kan man tale og synge mere haabefuldt om det aandelige Liv i Hjemmet end overfor dem, som har begyndt at glæde sig ved Oplevelser i Aandens Verden, og som oprigtig ønsker, at deres Fremtidsliv maa forme sig i Samklang med de store Syner, som har grebet dem i de unge Aar.

Vel veed jeg, at der ligger langt imellem Ungdommens skønne Drømme og deres Virkeliggørelse i det daglige Liv. Selv den, der ærligst har foresat sig at gennemføre et aandeligt Syn paa Tilværelsen, vil tit fristes til at opgive det under Modstand af den haarde Virkelighed i Verden. Men jeg veed ogsaa af Erfaring, hvad Kraft Guds Aand udfolder, naar vi lader ham raade, og hvorledes han styrker os,

Som ved Aand os trøster,
Føler dybt, at uden dig
Tomt er alt paa Jorderig,
Avner kun at høste.

I min første Ungdom blev jeg grebet af Begejstring for Livet i Aandens Verden og ønskede kun at blive et Vidne derom for andre. Nu, efter snart fyrretyve Aars Tjeneste i Folkehøjskolen, føler jeg med inderlig Glæde, at „Aanden bliver aldrig gammel“. Det er den lykkeligste Lod i Verden, at staa i hans Tjeneste. Derfor kan jeg endnu frimodig tale derom til de Unge.

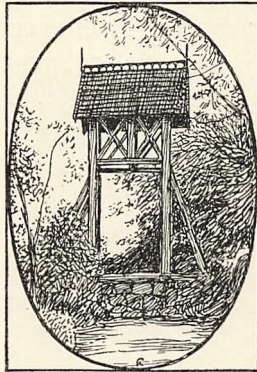
Heri har Højskolen sin egentlige Livsopgave. Den skal gøre Ungdommen glad ved det aandelige Liv og vise dem, at det aandelige ikke er noget fjærnt ophøjet eller fint æstetisk Væsen, men at kun det er

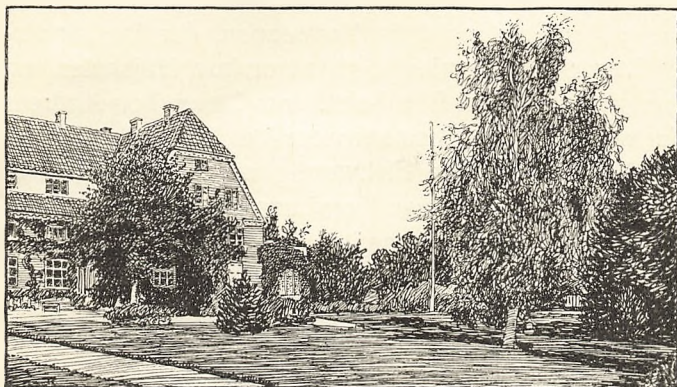
ret aandeligt, som kan virkeliggøres i vort daglige Liv under stadig Kamp mellem Kød og Aand. Med dette Vidnesbyrd kan vi være med til at bringe Lys ind i de smaa Hjem og gøre dem til Aandens Værksteder, virksomme Arnesteder for aandelig Fornyelse, der alene kan bringe Menneskeslægten Bod for sin store Vaande.

I Unge har den Livsopgave at danne nye, gode Menneskehjem. Gid det maa lykkes jer at gøre det i Troskab og Kærlighed! Gid der maa raade ærlig Flid og venlig Omgængelse indenfor Husets Døre! Men fremfor alt ønsker jeg dog, at der maa være Aand over Livet i jeres Hjem, saa Himlens Lys kan skinne ind i jeres Stuer!

Hvor dette sker, bliver Hjemmet en Kraftkilde til Livets Fornyelse paa Jorden, og saaledes kan vi alle være med til at bøde paa Menneskeslægtens store Brøst.

Maatte Skolegangen her hos os hjælpe til, at I kan løse denne Livsopgave i Aandens Tjeneste!

FRA SIDSTE SKOLEAAR

VED

HOLGER BEGTRUP.

EFTER den højtidelige Mindefest ifjor Efteraar, som længe vil gøre os godt, gled Skolen atter ind i den sædvanlige Gænge, og Vinteren 1920—21 blev præget af et flittigt og fornøjeligt Arbejde. Vi havde ialt 142 Karle paa Skolen. Men der havde undtagelsesvis ingen meldt sig til den ældre Afdeling, saa „Vinduet i Vest“ var blændet. Lærerne var enige om, at det var et særlig flinkt Hold, vi havde at undervise. Og som Forstander maa jeg sige, at ogsaa Lærerne gjorde deres Sager særlig godt.

Hertil bidrog det, at vi havde tre unge, ugifte Lærere, som var os til megen Hjælp baade ved Undervisningen og i det store Hjem.

Sigfred Munch var bleven afløst af *Johannes Rasmussen*, en Seminarist fra Høveegnen, der før har været Lærer paa Særslev og Antvorskov Højskoler, og som nu er rejst til Bornholm, som Lærer hos Andreas Hansen. I det Aar, han har været her, lærte vi at skønne paa hans personlige Elskværdighed, hans Lyst til at virke som Højskolemand og hans Dygtighed som Leder af Pigernes flerstemmige Sang.

Den anden ny Lærer, vi fik ifjor, hedder *Kristen Olsen* og er en Gaardmandssøn fra Hobroegnen. Han blev anbefalet mig som Gymnastiklærer af Niels Bukh, i hvis Skole han er uddannet, og vi kan ikke ønske os nogen bedre Leder af de Unge Legemsøvelser efter dette ny, kraftige System. Vi har derfor aftalt med ham, at han ogsaa i den kommende Vinter skal være Skolens Gymnastiklærer.

Den tredje unge Medhjælper, vi havde, var den theologiske Student *Karl Nielsen* fra Himmerland, som jeg lærte godt at kende som Fører for den „Tylvt“, der ifjor Høst granskede Grundvigs Skrifter under min Vejledning. Hans Hu stod til at blive Præst, og det var især for at give ham Lejlighed til at prædike i vor Frimenighedskirke, at jeg fæstede ham som Lærer for Vinteren 1920—21. Flere af os blev glade ved at høre ham i Kirken og tale med ham om aandelige Spørgsmaal, men Forholdene tillod ikke, at han fik blivende Sted iblandt os.

I Sommer har han giftet sig, og da der, mærkelig nok, ikke synes at være Brug for dette lovende Præstemne her hjemme i Danmark, er han nu rejst til

Nordamerika for at finde sig en præstelig Virksomhed blandt vore Landsmænd derovre.

Af *fremmede Talere*, der besøgte Vinterskolen, nævner jeg Præsterne *Rald* og *Welding*, der førte Ordet ved et offentligt Julemøde den 15. December. — Den dansk-amerikanske Præst *Alfred E. Sørensen* opholdt sig her en halv Snes Dage i Februar. Han har været Krigskapellan i den amerikanske Hær, som kæmpede i Frankrig, og kunde fortælle meget baade fra Krigen og fra Aandslivet i de forenede Stater, som blev hørt med stor Interesse af os alle. Vi har ingensinde haft en Gæst fra U. S. A., der passede os bedre end han.

— Den 20. Februar havde vi Besøg af vor gamle Elev fra Færøerne *Emil Joensen* med et lille Selskab af andre Færinger. Joensen fortalte om Færøerne, og de andre viste Prøve paa deres forskellige Danse. Dette fornøjelige Besøg var især til Glæde for de fem flinke Færinger, som var Elever paa Skolen i Vinter. —

Den 24. Februar 1921 havde vi et vel besøgt og meget vellykket offentligt Møde, hvor Pastor Jersin talte om Hans Egede, der for 200 Aar siden begyndte sin Gerning i Grønland, og *H. Jepsen Christensen* gjorde Rede for Overgangen fra tysk til dansk Skolevæsen i Nord-slesvig. — En Dag i Marts Maaned holdt vor Nabo, Hr. *Hammarlund*, der har købt „det hvide Hus“ af Frederik Nørgaard, et smukt Foredrag, hvori han skildrede Bondelivet for halvhundrede Aar siden i hans afsides Hjembygd ved Christiansstad i Skaane. — Noget offentligt Landbrugsmøde fik vi ikke bragt i Stand. Men Eleverne fik Erstatning derfor ved et Foredrag

om Fodring, som Forstander *Bredkjær* fra Tune holdt her paa Skolen den 12. Marts.

Udenfor Skolen havde Eleverne blandt andet Lejlighed til at deltage i *et kirkeligt Møde* i Hillerød den 9. Marts, hvor Professor J. P. Bang og Pastor Larsen fra Helsingø talte.

En Uge senere var vi alle nede at se den udmærkede *Missionsudstilling*, som holdtes i Hillerød. Vi kunde ikke have givet vore Elever saa levende et Begreb om fremmede Lande og Folk, som det, de fik gennem de forskellige Missionærs Forevisning af hver sin Afdeling paa den righoldige Udstilling. Det var en Anskuelsesundervisning, der var i højeste Grad lærerig og opbyggelig.

Blandt de *hjemlige Fester*, vi havde i Vinterens Løb, er den mindeværdigste vel nok Fejringen af *Ole Jensens 60-Aars Fødselsdag* den 5. Februar 1921. — Højskolekarlene hilste ham med Sang i Morgenstunden og forærede ham et Gulvtæppe til hans Stue. Om Eftermiddagen mødte der adskillige Gæster. Efter en Middag, som Fru Sørine Jensen gav for Lærerfamilierne m. fl., samledes vi alle Kl. 8 om Aftenen ved Kaffebordene i Spisesalen, hvor vi tilbragte tre fornøjelige Timer med Taler og Sange. Elevforeningens Formand, *Mikkel Pedersen*, overrakte Fødselsdagsbarnet en Skrivebordsstol og et Dannebrogssflag fra Foreningens Medlemmer. Borgmester *Alfred Hansen* bragte fra en særlig Indsamling et Guldur med Kæde og Penge til en Skagensrejse. Fra Frimenighedsmedlemmer kom der et Par Hundrede Kroner til

samme Øjemed. Vi kappedes om at prise vor trofaste gamle Ven, og han takkede paa sin kønne, hjertelige Maade. Eli Anker-Møller og Helga Lund spillede for os. Alt gik hyggeligt og godt, som det plejer, naar Ole Jensen er den, der samler os.

Dagen efter holdt vi *Fastelavnstfest*, hvor samme Ole Jensen fik Lejlighed til at vise os, at han endnu ikke er bleven for gammel til at spille Komædie. Med ham i Hovedrollen, som „Anders Jørgensen“, opførtes nemlig „Fastelavnsgildet“ af Erik Bøgh, og bagefter var der munter Dans.

Jeg veed ikke, om det gaar an blandt Vinterens „Fornøjelser“ at nævne det „*Folketingsvalg*“, der blev holdt den 28. Februar. Alt blev drevet med Orden og Andagt, og Udfaldet, som maaske kan have nogen Interesse for politiske Læsere, blev, at „Venstre“ fik godt 48 Procent af de afgivne Stemmer, „De Radikale“ godt 32 Pr., De Konservative henad 10 Pr., Socialdemokraterne 5½ Pr., mens 4½ Pr. af Stemmerne var spildte.

Den 7. Marts gjorde Eleverne, med Hedegaard, Uhrskov, Olsen og Rasmussen som Førere, en *Tur til København*, der blev særdeles vellykket, fordi de — efter den ny Ordning i Grundtvigs Hus — kunde have deres Hovedkvarter dær. Om Aftenen saae de Helge Rodes Festspil „Moderen“ paa det kongelige Theater.

Palmesøndag den 20. Marts havde vi en *Gymnastikopvisning*, først af et almindeligt Skolehold og derefter af et frivilligt Hold, som havde taget mange Ekstra-

timer under Olsens Ledelse. Det, som gjorde stærkest Indtryk paa Tilskuerne, var vistnok den saakaldte *primitive Gymnastik*, som ret viste, hvorledes Bukhs System kan strække og ælte alle Legemets Muskler paa en Maade, som fremmer Styrken og Smidigheden — uden at øve skadelig Vold paa en kraftig Karls Legeme.

Samme Aften oplæste Adjunkt *Vilh. Saxtorph* Scener af Shakespeares Henrik den Fjerde.

Allerede den 22. Marts maatte vi paa Grund af Paasken slutte Vinterskolen, som helt igennem var gaaet godt og fornøjeligt.

*

Det vigtigste Nyt ved *Sommerskolen 1921*, der, som sædvanlig, samlede 200 unge Piger, var, at *Helge Hostrup* med den begyndte sin Skolegerning hos os.

Hostrup og jeg har været Venner fra Ungdommen af, da vi mødtes i hans Faders Præstegaard i Hillerød, og vi har tit talt om, at det kunde være rart at arbejde sammen, da vi har saa mange fælles Minder og baade ved Arv og Udvikling er ført til at se omtrent ens paa Folkehøjskolens Opgave. Men først nu, da Hostrup fik Vejby Højskole solgt, kunde Tanken om Samarbejdet virkeliggøres helt ud. — Som Tilløb dertil har Hostrup med Hustru og Døtre allerede i flere Somre taget Del i vore „Otte Dage paa Højskole“. Men nu den 1. Maj d. A. flyttede Familien hertil for helt og holdent at slaa sig sammen med os. Og den første fælles Sommer har stadfæstet for os, at dette

er et godt og holdbart Makkerskab. Hostrup tager Del i det daglige Skolearbejde som Lærer i Dansk og Stilskrivning. Men han tilføjer os især nye Værdier ved sine Foredrag om Mennesker og Digtværker. Hans særegne Evner paa dette Omraade er jo kendt over hele Landet og vil sikkert blive meget paa-skønnet af vore vekslende Elevhold. — Da han er Fagmand i den danske Digtningens Historie, vil han heri skaffe mig den bedste Afløsning og gøre det muligt for mig at komme ind paa andre Sider af Historien, som jeg tidligere har forsømt.

En god Tillægsgevinst har det været for os, at hans Datter *Ingeborg Hostrup* samtidig er bleven Lærerinde ved Sommerskolen og straks er gleden let og godt ind i Arbejdet her.

Fru *Astrid Hostrup* har holdt nogle Foredrag om Kvindesagen og har hjulpet os til første Gang at faa Ordskifte om forskellige Spørgsmaal i Gang paa Sommerskolen.

Hele Familien Hostrup har desuden forhøjet Samlivets Festlighed ved en Række dramatiske Oplæsninger, som altid modtages med megen Taknemlighed.

Af Sommerskolens Dagbog meddeler jeg følgende Træk i Tidsfølge:

Pinsedag var der et Skolemøde i Slotspavillonen ved Hillerød, hvori de hjemmевærende Elever deltog. *Holger Begtrup* talte om John Wesley, *Olfert Ricard* om den hellige Aands Virkninger, og *Klavs Berntsen* om Skolen og Folket.

I Pinsedagene var *Anders Uhrskov* med sin Hustru

paa Als, hvor han blev stærkt opfordret til at overtage Højskolen „Danebod“ efter Thorvald Knudsen. Med megen Spænding fulgte vi Forhandlingerne om denne Sag. Men Enden blev da, at Uhrskov sagde nej, og jeg tænker, mange gamle Elever vil lykønske os til, at vi saaledes beholdt denne dygtige Lærer og gode Medarbejder. Det bidrog vistnok til hans Afslag, at han har optaget et stort Arbejde med Samling af nordsællandske Folkeminder, som paa en god, „folkelig“ Maade har bundet ham til denne Egn af Danmark.

Søndag den 29. Maj gav mandlige og kvindelige *Gymnaster* her fra Amtet, som skulde deltage i den store Idrætsfest i Fredericia, under Ledelse af Højskolelærer Killemosen fra Lyngby og Frk. Ingrid Larsen fra Højbjerg en *Opvisning* i vort Øvelseshus.

Samme Eftermiddag var her en stor offentlig Koncert, hvor vi første Gang hørte Kammersanger *Ejnar Forchhammer* og *Frue*, der nylig er vendt hjem til Danmark, og som gerne vil lade deres Røster høre i folkelige Kredse, hvortil de synes mig udmærket egnede.

Grundlovsdagen blev efter Sædvane brugt til en Tur til Fredensborg Slotshave, hvor der holdtes Taler og drukket Chokolade.

Den 9. Juni havde vi Besøg af den dansk-amerikanske Præst *Alfred E. Sørensen*, som senere er rejst hjem til U. S. A. Han fortalte om de Danske derovre og om sin Deltagelse i Verdenskrigen.

Fruehøjergsmødet den 19. Juni blev noget forstyrret

af Regn, som ellers har været saa haardt savnet i Sommer. Men trods Kulde og Fugtighed var der dog samlet henved 1000 Mennesker til Festen. Præsten *Axel Rosendal* bragte en Hilsen fra København og skildrede i livlige Træk de aandelige Forhold i Hovedstadens brede Lag. *Helge Hostrup* talte om den Overtro paa Fremgang i Kultur, der havde raadet inden Verdenskrigen, og fremhævede i Modsætning dertil Udviklingen af det personlige Liv. *Begtrup* mindede om det Arbejde, der var at gøre for den danske Sag i Sønderjylland, Nord og Syd for den nye Grænse.

Imellem Talerne sang *Ejnar Forchhammer* Fædrelandssange, og hans mægtige Røst gav herlig Genklang fra de skovklædte Banker.

Morsomt nok kunde baade Hostrup og Forchhammer fejre deres Fødselsdag ved denne Folkefest.

Forstanderens Fødselsdag, ni Dage senere, blev festligholdt paa vante Viis med Morgensang, Blomstersmykning og kønne Gaver. Vi fik af Sommerpigerne et nyt Flag og en saare fin Bog med gamle persiske Digte i. — Om Aftenen opførte Hostrupperne ude i det fri „Eventyr i Rosenborg Have“, og Dagen sluttede med Sang af Sigrid Jørgensen, Taler, Jordbær, flerstemmige Sange og stort Fyrværkeri.

To Dage efter havde vi Besøg af Fru Hostrups Fader, Landsthingsmand *Peter Bojsen*. Trods sine 83 Aar holdt han et livligt og smukt Foredrag for os om det levende Ord og de danske Ordsprog.

Søndag den 3. Juli var der Møde i vor Have for Medlemmer af *Ullerød Brugsforening*, ledet af Ole Jen-

sen. Ved dette Møde talte jeg om Brugsforeningernes Historie og deres Betydning for Folkelivet.

Samme Aften talte vor norske Ven, Fylkesmanden (d. e. Stiftamtmand) *Haakon Løken* fra Kristiania for os og nogle af vore Naboer om Nøglen til Henrik Ibsens Digtning, som han har fundet i Digterens personlige Livsforhold.

Den 8. Juli var vi alle med til den smukke Fest, der fejredes paa *Jægerbakken* ved Frederiksborg Slot til Minde om, at det var 300 Aar siden, *Leonora Kristina* var født paa Slottet. Slotsforvalter *Bering Lüsberg* holdt et godt historisk Foredrag. Der var fin Koncert under Ledelsen af Vitus Rathsack, og i den stille Aften blev Søens Rand smukt illumineret, mens Raketterne fløj i Luften.

Den 10. Juli var vi paa *Besøg* hos Folk i *Helsinge, Valby, Ramløse* og *Vejby Sogne*. Turen var ordnet af Gaardejer Ole Munk i Ramløse, og der var saa mange Hjem, der aabnede sig for os, at der kun kunde komme 2 eller 3 Piger i hvert. Efter Ophold i Hjemmene, hvor det „ikke skortede paa god Mad og Drikke“, samledes de fleste af os ved Tisvilde Leje, hvor adskillige fik et forfriskende Bad i Kattegat, og derefter holdt vi *Folkemøde paa Ørby Bavn* med vid Udsigt over Land og Hav. Her talte Ole Munk, Begrup, Uhrskov og Marius Svendsen. Vore Piger sang flerstemmige Sange under Ledelse af Johs. Rasmussen, og tilsidst kom Madkurvene frem. Sent i Sommeraftenen vendte vi hjem fra denne prægtige Tur.

I den følgende Uge havde vi *Besøg* af adskillige engelske Venner, deriblandt Miss *Ryle*, som leder en

kvindelig Højskole i York, og Miss *Pumphrey*, der leder Kvindeskolen paa Fircroft. Den 80-aarige Mr. *I. S. Thornton*, der har gjort saa meget for Forbindelse mellem engelske og danske Oplysningsvenner, var ogsaa blandt Gæsterne.

Han viste os Lysbilleder fra *Westminster Abbey* og fik samlet lidt ind til denne minderige Bygnings Udbedring.

Torsdag den 14. Juli, paa Frankrigs Frihedsdag, var vi efter Indbydelse af *Axel Jarl* paa *Strødam* for at se den smukke Park og høre en ikke mindre smuk Tale af vor Vært om *Jeanne d'Arc*.

Den 21. Juli talte Skolens Tilsynsmand, Pastor *B. Paludan-Müller*, om Kong Frederik den Anden af Danmark og hans Valgsprog: *Treu ist Wildpret*. — Den 27. Juli holdt Pastor *Jersin* Foredrag paa Skolen.

Torsdag den 28. Juli var her *Oprisning i Gymnastik*, først af *Ingeborg Hostrups* og derefter af *Kirstine Svensgaards* Hold, og samtidig var der fremlagt en Mængde smukke *Haandarbejder*.

Næste Dag sluttede Skolen med Taler og Sange.

Jeg fristes til at nævne adskillige af de rare unge Piger, der i særlig Grad bidrog til at gøre denne Sommer saa lys og god for os. Men jeg maa nok hellere nøjes med at sige, at hele dette Hold har efterladt sig et særdeles godt Minde hos os.

*

I *August Maaned* holdtes her to korte *Kursus* for bosciddende Folk og unge Mennesker fra Hovedstaden og dens nærmeste Omegn.

Den 3. til 6. August var her omtrent 100 Mennesker fra *Skovshoved*, under Ledelse af Sognepræsten *K. E. Nielsen*, med hvem vi længe har haft et godt Samvirke. Han har flere Gange ført en Flok unge Piger til „Sommerlejr“ paa Frederiksborg Højskole.

Men denne Gang var baade gamle og unge, Mænd og Kvinder samlede hos os til et hyggeligt Vennemøde.

Efter „Skovsernes“ Afrejse kom der fra selve København omtrent 150 Deltagere i de sædvanlige *Otte Dage paa Højskole* den 8. til 15. August, der forløb godt og fornøjeligt i alle Maader.

Denne Bevægelse har nu udviklet sig saa stærkt, at over 1200 Københavnerne i Sommer har besøgt Landets forskellige Højskoler, og de Møder, vi om Vinteren holder i Grundtvigs Hus, kan fylde Hallen til sidste Plads.

Midt i September holdtes vort *Elevmøde*, som omtales andensteds i Aarsskriftet.

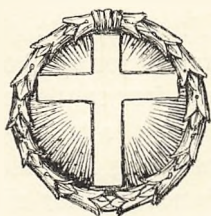
Paa Skolens Veje siger jeg Tak for de 500 Kr., som bevilligedes til Understøttelse af Elever, særlig paa „Ældre Hold“, som i Vinter atter er i fuld Gænge.

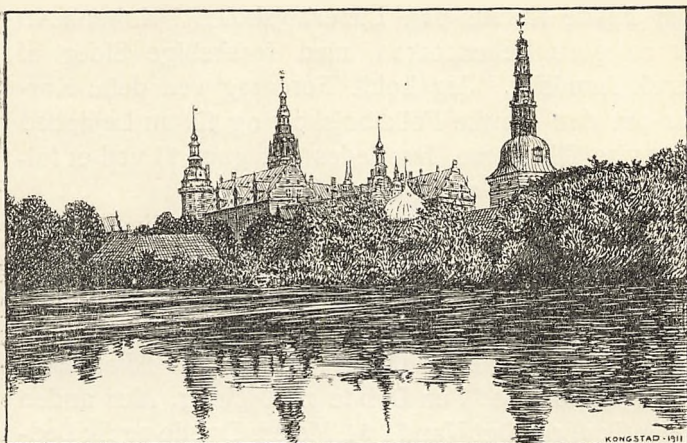
Umiddelbart efter havde Skolen *Efteraarsmøde*, den 16., 17. og 18. September, hvori en mindre Flok af de gamle Elever deltog. — Foruden Hostrup og mig talte *Carl Koch*, *Arnfred* fra Askov og Professor *Vilhelm Andersen*. Paa den midterste Mødedag havde vi Besøg af 40 tyskdannede Præster fra Nordslesvig,

som havde Kursus paa Lærerhøjskolen i København for at gøre Bekendtskab med forskellige Sider af dansk Aandsliv. Jeg holdt Foredrag ved dette Kursus om den danske Folkehøjskole og fik nu Lejlighed til at vise Tilhørerne, hvorledes det gaar til ved et folkeligt Møde paa en af disse Højskoler.

Den lange, dejlige Sommer, der varede lige til November, havde den Hage ved sig, at mange Folk kom til at savne Vand. — Vor Brønde løb tørre allerede i Juli Maaned, og vi blev derfor nødt til at bore efter Vand i dybere Lag. Første Gang lykkedes det ikke, skønt Boringen kom ned i en Dybde af 63 Meter. Men anden Gang fik vi rigeligt Vand i 51 Meters Dybde og fik Ledningen fra dette Væld i Orden lige inden Vinterskolens Aabning. Det var en dyr Historie. Men det er godt at have rigeligt Vand. — Gid ogsaa de aandelige Kilder, der stundom maa søges i stor Dybde, vil rinde rigeligt for os!

Nu har vi begyndt den ny Vinterskole med 130 Elever, hvoraf 11 i „Vinduet“. Vi arbejder med godt Mod og sender en god Hilsen til alle gamle Elever, som læser dette.

LEONORA CHRISTINAS JAMMERS-MINDE

DEN 8. JULI blev der i Riddersalen paa Frederiksborg Slot holdt en fin og stilfuld Fest. Det pragtfulde Rum var fyldt af en feststemt og forventningsfuld Forsamling. Frem traadte paa Pladsen foran Musikanterstolen Direktør for det kongelige Teater Hr. Johannes Nielsen og fremsagde et Digt af Sophus Michaëlis. Senere blev der talt og sunget af forskellige. Man hørte Sange og Melodier, der havde lydt ved Hove for tre Hundrede Aar siden, man hørte et Foredrag af Slotsforvalteren paa Rosenborg, Hr. Berling-Liisberg. Til sidst traadte en Kvinde frem og

læste op. Ganske enkelt og jævnt læste hun, men hendes sølvklare og rene Stemme lagde en Varme og Forstaaelse over de i Forvejen saa menneskelige Ord, at Oplevelsen blev uforglemmelig. Den, der læste, var den siden saa sørgelig afdøde Skuespillerinde ved det kongelige Teater, Fru Ella Ungermann, og det, hun læste, var *Leonora Christinas Jammers-Minde*.

Thi den Dag, den 8. Juli 1921, var det 300 Aar siden Leonora Christina var født paa Frederiksborg Slot. Leonora Christina! Alle kender det Navn, og hos mange frembringer alene Navnet en Stemning af en egen ren og sølvklar Art, netop som Ella Ungermanns Oplæsning. At Leonora Christnas Navn er kendt, og at hendes Skæbne har grebet Folkets Hjerte, bragte Dagen senere et smukt og kraftigt Vidnesbyrd om. Om Aftenen blev der holdt en stor offentlig Folkefest paa Jægerbakken, hvor Slotsforvalter Bering-Liisberg atter talte. Denne Forsamling var værd at se paa, gennemdansk, som den var. Her var Landboer milevidt fra, her var Byens Folk, Arbejdere, Haandværkere, Købmænd og Embedsmænd. Her var Folk fra Hovedstaden, her var unge, gamle og Børn. Kort sagt, her var et saa fyldigt Udsnit af det danske Folk, som man sjælden træffer det ved vore Folkemøder, og saa var der over hele Festen en saa værdig Ro, som man ikke ofte oplever den. Skønt sikkert ikke alle af de Tusinder, der havde lejret sig op ad Jægerbakkens stejle Skraaning, kunde høre Taleren, var der dog stille overalt. Fra alle Sider anspændte man sig for at opfange Bering-Liisbergs Skildring af

Leonora Christina som den trofaste, den, paa hvis Løfte man kunde stole.

Før og efter Talen spillede et Orkester. Folk gik omkring og nød Midsommerens skønne Natur, eller de smaasnakkede med Venner og Bekendte, imellem som de kastede et Blik over til Christian den Fjerdes Kongeborg, der bred og stolt hævede sig op af Slotsøens stille Vande. Med sine røde Mure og grønne Tage laa den der og bivaanede i Tavshed Folkefesten for dens Bygherres store Datter. Efterhaanden som Skumringen slørede Luften, tændte de blomstersmykkede Baade, der laa og gyngede paa Vandet, de kulørte Lygter, og snart laa Søen som et broget Eventyr for Slottets Fødder. Alt imens spillede Orkesteret, indtil et straalende Fyrværkeri afsluttede Festen. Inden de mange Mennesker forlod Festpladsen, kastede de endnu et Blik over mod Slottet, der i Mørket havde mistet sine Farver, men hvis slanke Taarne og Tinder stod klart og skarpt mod Sommernattens blaa Himmel.

Leonora Christina var født paa Frederiksborg Slot den 8. Juli 1621 som Datter af Kong Christian den Fjerde og Jomfru Kirsten Munk, som Kongen nogle Aar efter Dronningens Død havde giftet sig med, men som han senere maattet sende bort fra Hoffet paa Grund af hendes Utroskab og fjendske Opførsel. Af de tolv Børn, de fik, var Leonora Christina den tredieæld-

ste. Hun viste sig tidlig i Besiddelse af en usædvanlig Begavelse, hun var i det hele tidlig udviklet og da hun var 13 Aar, kunde hun optræde ved Hofet som en fuldendt Dame. Den 9. Oktober 1636 stod hendes Bryllup paa Københavns Slot. Ogsaa ved den Lejlighed spillede Frederiksborg Slot en Rolle. Dagen i Forvejen tog Leonora Christina ud derfra, og med et pragtfuldt Følge efter sig — Rigsraadet til Hest og ikke færre end 97 Adelsfruer til Vogns — kørte hun til København. Hendes Mand var den begavede og belevne Kammerjunker Korfits Ulfeldt, som Faderen havde forlovet hende med, da hun var ni Aar og han fire og tyve. Til Trods for, at det ikke var Kærlighed, der havde ført de to sammen, blev deres Samliv dog baaret af en saa varm og gensidig Følelse, som man ikke ofte ser Mage til.

De nygifte fik Ophold paa Møn, men Ulfeldt avancerede hurtigt. Aaret efter blev han Statholder i København, og 1743 opnaaede han at blive Rigshovmester, d. v. s. Rigets Førstemand næst efter Kongen.

Leonora Christina var sin Mand en god Hustru, og hun var en god Moder for sine Børn. Hun fødte en halv Snes Børn, og de blev opdraget i Hjemmet, hvad der ellers ikke var saa almindeligt i de fornemme Familier paa den Tid. Ved Siden af sin sjældne Begavelse besad hun en tilsvarende Trang til at lære. Som sin Fader havde hun stor Kærlighed til Musik. Som Barn havde hun lært at spille paa Spinet (en Slags Klaver), og nu lærte hun at spille paa Fløjte og Gitar. Tysk og Fransk havde hun lært i Skolen.

Nu tilegnede hun sig baade Italiensk og Latin, senere endog Spansk. Hun morede sig med at ride paa Jagt, skyde og spille Bold. Hun tog Undervisning i Tegning af en fremragende Kunstner, ja, en Læge, der var Familiens Husven, sagde om hende, at „hun havde Lyst til at vide alting, ogsaa i Medicinen“.

Det var, som man kan skønne, et rigt Liv, Leonora Christina levede i hine Aar. Dog havde de ogsaa deres Malurt; hun var stolt og ærgerrig, og det kneb for hende at skaffe sig den Respekt, hun mente sig berettiget til at kræve. Det gik endda, saa længe hendes Fader levede, men da han var død, og hendes Halvbroder Frederik den Tredie var blevet Konge, fik hun i hans tyskfødte Dronning Sophie Amalie en bitter Rivalinde. Man har paa Fornemmelsen, at de to ikke har sparet hinanden for noget. Hver havde sit at pukke paa, den ene Byrden den anden Begavelsen. Sophie Amalie var af ren fyrstelig Byrd, hvad Leonora Christina jo ikke var paa mødrene Side. Dertil kom, at Ulfeldt til sit elskværdige Ydre ikke havde noget tilsvarende Indre. Han var magtskyg og hovmodig, og efterhaanden var han blevet meget rig. Ja, efterhaanden som Staten blev fattigere, blev Ulfeldt rigere, og det var jo et mærkeligt Tilfælde. Da det spændte Forhold mellem Ulfeldt og den ellers godmodige Frederik den Tredie var endt med et Brud, lod Kongen Ulfeldts Embedsførelse undersøge, men inden denne Undersøgelse, der aabenbarede store Bedragerier fra Ulfeldts Side, var afsluttet, flygtede Ægteparret ud af Landet. Nu kom de urolige Aar, da

LEONORA CHRISTINA

Ulfeldt og hans Hustru flakkede om i fremmede Lande, indtil Ulfeldt endte med at synke ned fra at være en bedragerisk Embedsmand til at være Forræder mod sit Fædreland. Han fulgte Karl den Tiende Gustav herind 1657, og han svælgede i sit Fædrelands dybe Ydmygelse under Fredsforhandlingerne paa Sjælland 1658. Men siden dalede hans Stjerne, og da han senere sammen med sin Hustru sad i haardt Fængsel paa Hammershus paa Bornholm, fik han at prøve, hvad det er af være i sin Fjendes Vold. Paa haarde Betingelser slap de dog ud igen og fik Ophold paa Ellensborg, det nuværende Holckenhavn, ved Nyborg. Men Ulfeldts sygelige Ærgerrighed fandt ingen Tilfredsstillelse derovre — Skuepladsen var for lille —, og snart er Ægteparret atter i Udlandet, hvor Ulfeldt spinder fuldkommen fantastiske Rænker mod sit Fædreland. Leonora Christina fulgte ham og stod ham bi i godt og ondt. Og da de manglede Penge, og han bad hende rejse over og kræve den engelske Konge, Karl II., for en Sum Penge, han som landflygtig Prins engang havde laant af ham, billigede Leonora Christina ikke denne Plan — hun kendte Karl II. —, men til sidst føjede hun dog sin Ægtemand, tog Afsked og drog af Sted. Hun havde set rigtigt, Karl II. sparede ikke paa kønne Talemaader, men Penge fik hun ingen af, og da den danske Regering efter at have faaet Nys om Ulfeldts nye Forræderier, hvori den mente, hans Hustru var medskyldig, havde udsendt Befaling til om muligt at faa begge arresteret, benyttede den træske Konge Lejligheden til paa under-

fundig Maade at faa hende spillet i Hænderne paa den danske Gesandt, som skyndsonst fik hende bragt til Danmark.

Den 8. August 1663 ankom Leonora Christina til København som den danske Regerings Fange. Da hun blev ført i Land, var der samlet en stor Mængde nysgerrige, som nød det sjældne Skuespil at se en Kongedatter som Fange. Disse mange nyfigne Blikke kunde være pinlige nok at være Genstand for, men hvad der dog nok ramte dybere, var den Opførsel, en af Ulfeldts yngre Søstre, Birgitte, udviste. Hun kørte langs med Stranden, og da hun saa Leonora Christina, rejste hun sig op i Vognen og skoggerlo. Dette var raat, hvis overhovedet noget skal kunne betegnes saadan og det var ikke blot en adelig Dame, men Leonora Christinas egen Svigerinde, der aabenbarede sine Følelser paa denne Maade.

Leonora Christina blev sat ind i Blaa Taarn, og det skulde blive hendes Opholdssted for næsten to og tyve Aar. Gennem disse mange Aar skrev den virksomme og altid aandslivlige Kvinde flere Værker, hvoraf hendes *Jammers-Minde* er langt det betydeligste. Det er lidt over halvtreds Aar siden man hos den østerrigske Greve *Johan Waldstein Wartemberg* fandt Haandskriftet til dette Værk, og det blev da trykt og udgivet i København 1869.

Jammers-Mindet er skrevet til hendes Børn, og det indledes med følgende gribende Fortale: „Hjærte kjære Børn! Billigen kan jeg med Job sige: dersom man min Jammer kunde veje og mine Lidelser til-

sammen i en Vægtskaal lægge, da skulde de være tyngere end Sand i Havet. Ja, visseligen ere mine Lidelser store og mange, de ere tunge og utallige. Mit Sind haver længe over denne Jammers-Minde været stridig, ej kunnende slutte, om jeg mig ikke snarere skulde bemøde mine Lidelser at forglemme end dennem at ihukomme. Men endeligen haver tilskyndende Aarsager mig dreven ikke aleneste min Jammer at ihukomme, men den endog udi Pennen at forfatte og Eder, min kjære Børn, den at tilskrive.

Første tildrivende Aarsage er Guds Almægtigheds Erindring, eftersom jeg ej min Jammer, Angst, Nød og Smærte ihukomme kan foruden tillige med mig Guds Almagt at erindre, som udi alle mine Lidelser, Elendigheder, Hjærtessorrig og Bedrøvelser min Kraft og Hjælp, min Trøst og Bistand haver været; thi aldrig lagde Gud mig saa snart en Byrde paa, at han jo med det samme mig efter Byrdens Tyngde Styrke gav, saa at Byrden mig vel krum nederbøjede, mig hart knuede og trykte, med dog ej slet nederslog, knusede og undertrykte, for hvilket den ubegribelige Guds Almægtighed ske Lov og Pris i Evighed. Vil mig altsaa ikke aleneste min Jammer erindre og Gud for sin naadige Bistand i alle tilføjede bedrøvelige Tilfald takke, men endog Eder, mine kjære Børn, Guds Godhed mod mig kundgjøre, paa det I Eder ikke aleneste over den Allerhøjestes ubegribelige Hjælps-Gjerninger kunne forundre, men endog med mig derudover i Taksigelsen indstemme. Thi med Skjel skal I kunne sige, at Gud underlige Ting imod mig gjort haver,

at han haver været mægtig udi mig svage og sin Kraft udi mig, det allerskrøbeligste Lerkar, beviset. Thi hvorledes havde det ellers været muligt, at jeg saa mange overstore, pludselige og uformodentlige, ulykkelige Tilfælde havde kunnet imodstaa, om hans Aand ikke udi mig sin Virkning havde gjort! Gud var den, som selver traadde ind med mig af Taarnedøren, han var den, som rakte mig sin Haand og stridde for mig udi Misdædernes Fængsel, som kaldtes den mørke Kirke. Han haver siden stedse, nu næsten elleve Aar ¹⁾, vaaren inden mine Fængselsdøre og udi mit Hjærte, haver styrket, trøstet, kvæget, ja ofte endog glædet mig. Gud haver gjort underlige Ting imod mig, thi det er mere end ubegribeligt, at jeg saa store mig overkomne Ulykker haver kunt overleve, beholdendes min Fornuft, Sind og Sans. Det er mig højligten over at forundre, at mine Lemmer ikke er krumpen og kontrakt ²⁾ af Liggen og Sidden, at mine Øjne ikke ere dumme ³⁾, ja ganske blinde, af Graad, af Røg og Smøg, at jeg ikke er stakaandet af idelig Lysetaande og Kvalm, af Stank og indklemte Luft. Gud alene Æren!“

Da Leonora Christina blev sat i Fængsel, dvælede hendes Tanker — saadan som vi Mennesker altid er tilbøjelige til det under en Ulykke — ved det, hun havde mistet, og det var jo ikke lidet. Hun, den be-

¹⁾ Leonora Christina begyndte først at udarbejde Jammers-Mindet o. 1674, da hun havde siddet i Fængsel i 11 Aar. ²⁾ sammentrukne. ³⁾ svage.

gavede Kongedatter, der ved sin Skønhed, sin naturlig fine Optræden endogsaa havde fejret Triumfer ved det fineste af alle Hoffer, Hoffet i Paris, hun sad nu som Fange i et stinkende Rum uden Vindue. Hun var skilt fra sine Børn, som man vel nok efter den Omhu, hun havde udvist over for dem, kan sige, hun holdt mere af, end almindeligt var i Datidens højere Kredse. Hun var endelig skilt fra sin Mand og tillige i den pinagtigste Uro for hans Skyld, og maa vi end sige, at vi intet kan have tilovers for Korfiits Ulfeldt som Landsmand betragtet, saa kan det ikke nægtes, at han som Ægtemand overgik mange af sine Standsfæller. Ser man paa Forholdet mellem ham og hans Hustru og sammenligner det med hendes Søstres Ægteskaber, da er det som hvidt mod sort. Mens Ulfeldt af Angst for den danske Regerings Efterstræbelser under falske Navne flygter fra Sted til Sted, er hans Tanker stadig ved hans Hustru. „Der er intet“ — skriver han i et Brev — „som gaar mig mere til Hjerte end denne ædle Dames Fangenskab. Jeg tror, at dette vil bringe mit Hjerte til at briste inden føje Tid, thi uden hendes Selskab ønsker jeg ikke at leve!“ Hans Dage blev heller ikke mange, han døde under Flugt i en Baad paa Rhinen i Februar Maaned 1664.

Men inden den Tid havde Leonora Christina maattet døje meget. Hendes Smykker og Penge var paa meget nærgaaende Vis blevet taget fra hende. Hun var blevet underkastet Forhør angaaende sin mulige Delagtighed i Ulfeldts Forræderi, men hun erklærede,

at hun intet kendte dertil. I et nyt Forhør blev hun bekendt med Anklagens Art samt den Højesteretsdom, der allerede den 23. Juli var fældet over hendes Mand, og ifølge hvilken han var dømt til Døden. Leonora Christina var syg og laa i Sengen og hørte Dommen oplæse. „Ethvert Menneske kan let betænke, hvorledes mit Hjærte var til Mode, men faa eller ingen kan begribe, at det muligt var, jeg ikke af den uformodentlige Ulykke kvaltes, eller og, at mig ikke Sind og Sans betoges. Jeg kunde for Hysten og Graad ingen Ord fremføre“. Kansleren og hans Ledsagere maatte efter et Forhør paa fire Timer opgive at faa nogen Bekendelse af Leonora Christina. „De ginge bort, efterladende mig udi Suk, Sorrig og Graad, en højt bedrøvede, elendige, fangen Kvinde, af alle forladt, som saa sig ingen Redning imod Magt og Vold, som hvert Øjeblik frygtede, at Manden dennem udi Hænderne skulde komme, og at de deres Ondskab paa hannem skulde øve“.

Nogle Dage senere blev Leonora Christina ført ind i et andet Fængsel, hvor der i alt Fald var et Vindue. Hun beskriver selv Værelset saaledes: „Det er et Kammers, som er 7 af mine Skridt lang og 6 bred; derudi staar tvende Senge, et Bord og to Stole. Det var nys kalket, hvilket gav en stor Stank; ellers var Gulvet saa tyk med Skarn, at jeg mente, det var af Ler, der det dog er lagt med Mursten. Det er 9 Alen højt, hvalt, og allerhøjest sidder et Vindue, som er en Alen i Firkant. Der er dobbelt tykke Jerntaller for, der foruden et Sprinkelværk, som er saa tæt, at ikke

en liden Finger kan stikkes i Hullerne.“ Dette Sprinkelværk var anbragt, for at Brevduer ikke skulde bringe Breve ind til hende!

Leonora Christina havde været saa medtaget, at hun ikke blot havde maattet holde Sengen, men ingen Næring havde taget til sig, og hun troede, at det lakkede mod Enden. Da der alligevel kom en Bedring, var den meget uvelkommen. „Der jeg fornåm, at min Mave begjærte Mad, og jeg Spisen hos mig kunde beholde, blev jeg utaalmodig, at jeg ikke kunde dø, men at jeg udi saa stor Elendighed skulde leve; begyndte med Gud at disputere og vilde med hannem gaa i Rette. Mig syntes ej at have det fortjent. . . . Da gik det an paa en Rettergang. Jeg opregnede alt det, jeg uskyldeligen udi mine Dage havde lidt og udstaaet, holdt Gud fore: Om jeg var veggen fra min Pligt? Om jeg skulde have gjort mindre imod min Ægtefælle, end som jeg havde gjort? Om det skulde være min Løn, at jeg hannem udi Modgangs Tid ikke vilde forlade? Om jeg nu derfor skulde pines, plages og bespottes? Bad Gud at gjøre derpaa en Ende, thi han havde ingen Ære deraf mig saaledes at lade leve og stedse plages; jeg var dog ikke af Jern og Staal, men af Kjød og Blod. . . .“

Den stolte Kvinde, der mere var vant til at befale end til at bøje sig, kæmpede med Gud, men en Morgen vaagnede hun med et Ord paa Læberne om, at den, Herren elsker, tugter han (Hebr. 12, 5—6). Da kom der Vindstille efter Uvejr. „Laa saa stille hen og besindede mig; kjendte og bekjendte min Daar-

lighed, at jeg, som ikkun var Muld og Jord, Støv og Aske, ja skjændelig Møg, med den allerhøjeste, ubegribeligste Gud vilde gaa udi Rette, trætte med min Skabere og hans sluttede Raad, mestre og imod sige. Jeg faldt udi stor Graad, bad inderligen og hjærteligen om Naade og Forladelse. Havde jeg før gjort mig ren med David og stolet paa min Uskyldighed, saa bekendte jeg da med hannem, at ingen findes retfærdig for Gud, ja ikke end en. Havde jeg før med Job talt daarligen, sagde jeg og med hannem, at jeg havde gjort uviseligen og talt om Ting, som var mig for høje, og jeg ikke forstod. Jeg indflyede til Guds Naade, forlod mig paa hans store Barmhøjertighed, bad, han mig som det allerskrøbeligste Lerkar, af Naade det vilde forlade, jeg kunde dog ikke anderledes være, end han mig havde gjort. Alle Ting var udi hans Magt; det var hannem let at give mig Taalmodighed, saa som han mig tilforne Styrke og Mod havde givet saa haarde Pust og Stød at udstaa. Og bad jeg Gud (næst mine Synders Forladelse) om intet andet end om en god Taalmodighed min Forløsnings Time at afvarte ¹⁾. Gud bønhørte mig naadeligen, han tilgav mig ikke aleneste mine daarlige rasende Synder, men han gav mig endog det, jeg hannem om bad, thi daglig Dags tiltog min Taalmodighed.“

Leonora Christinas lutrede Sind gav sig Udtryk i en anden Optræden over for sine Omgivelser. Den uvenlige Slotsfoged havde hun hidtil næppe værdiget et Ord, nu begyndte hun at svare ham, og den Kvinde,

¹⁾ vente min Død.

som var hos hende for at holde Opsigt med hende og hjælpe hende til Rette, begyndte hun at tale med. Leonora Christinas golde Hovmod var blevet afløst af en frugtbar Medmenneskelighed. Og Følgerne udeblev ikke. Den før noget ondsindede Slotsfoged blev blødgjort af Venligheden, han blev høflig og hjælpsom, laante hende Bøger, bl. a. en tysk Bibel, som hun havde megen Glæde af. Naar man nu forestiller sig Slotsfogeden som en ubehøvlet Tysker — og det er ikke meget ved Siden af — virker det meget rørende at læse disse Linjer: „Engang, der Slotsfogden havde sat sig for at gaa til Alters, stod han udenfor min inderste Dør og tog sin Hue af, bad mig om Forladelse, han vidste, at han havde gjort mig imod, men han var en Tjener. Jeg svarte: „Hjærtelig gjerne forlader jeg eder det!“ . . .

Umiddelbart efter dette smukke Optrin giver Leonora Christina en mindre smuk, men skarp set, Skildring af et heftigt Anfald af Vrede, som den Kvinde, der var hos hende, blev besat af ved Slotsfogdens Fromhed. Hun bandede over ham, fordi *han* havde bedt om Forladelse.

„Skulde jeg bede om Forladelse? Nej, „sør hun,“ om Guds bitre Død skulde jeg ikke! Tvi vorde ham!“ og spyttede.

Overfor denne Forhærdelse spurgte Leonora Christina ganske stiltfærdig: „Hvad gaar det Jer an, at Slotsfogden beder mig om Venskab? Taber I noget derved?“ Og saa formaner hun hende til at forlige sig med sine Modstandere, førend hun søger at for-

lige sig med Gud. Hvad nu bemeldte Slotsfoged angaar, da blev hans Sind vendt saaledes, at han til Tider ligefrem betroede sig til sin høje Fange, som da han syg og svag gik og listede omkring oppe hos hende og snakkede om, at der var to Ting, han gerne vilde vide, og det var, hvem der skulde være Slotsfoged efter ham (naar han var død) og hvem der skulde have hans Tyrelyre (det var hans Kone Tyre). Det kunde Leonora Christina naturligvis vanskelig give ham nogen fyldestgørende Oplysning om, men hun skildrer Oprinnet med megen Lune.

Mens hendes Forhold overfor Opsynet ganske havde forandret sig, var det ikke mindre Tilfældet over for de andre Fanger. Medens hun naturligvis straks havde betragtet dem som gemene Personer og virkelige Forbrydere, kom hun efterhaanden til at se paa dem som Lidelsesfæller, ja Kammerater. Dette medførte, at hun fulgte deres Skæbne med Medfølelse. Skønt hendes egen Lykke jo var krank nok, havde hun dog den Fordel fremfor andre Fanger, at hun fik Vin og Mad fra Kongen Køkken, mens de andre naturligvis maatte nøjes med ussel Fangekost. Hun tog da den højsindede Beslutning at sende noget af sin egen overflødige Mad ind til de andre Fanger, og da en af hendes og hendes Mands bitre Fjender, en Oberst Walter, blev indsat i Blaa Taarn, overvandt hun sit Had og sendte ogsaa ham Mad. Dette greb den gamle Krigskarl saa stærkt, at han græd derved. Dette Træk vidner om, at Leonora Christina i menneskelig Følelse er naaet op paa de

højeste Tinder, men det var ikke ved hendes egen Hjælp, denne Udvikling havde fundet Sted.

Det er ikke Hensigten at genfortælle Jammers-Mindet, men kun at fremføre noget af det, som dels giver et Billede af hendes store Evne som Sjæleskildrer og dels berører hendes egen store Udvikling under Fængselsopholdet. Vi har nu set, hvorledes hendes Forhold er blevet et andet baade til Gud og Mennesker, tilbage er at berette lidt om hendes Forhold til Arbejdet. Det er tidligere nævnt, at hun med sine store og omfattende Evner forenede en sjælden stor Virksomhedstrang. En af de største Lidelser, Fængselslivet bragte hende i den første Tid, var den Mangel paa Beskæftigelse, hun blev tvunget ind i. Hverken Naal eller Kniv maatte hun faa — efter Sigende, for at hun ikke skulde gøre en Ulykke paa sig selv. Dette kunde dog ikke være Aarsagen til, at hun heller ikke maatte faa Papir og Blæk eller andre Ting, der var nyttige til Selvvirksomhed og Tidkort. Men hendes Opfindsomhed overvandt alle Vanskeligheder. Hun havde det Held at finde en Synaal i sin Dyne, en Klud havde hun, og saa trak hun Traade ud af de røde Taftes Baand, som sad i hendes Nattrøje, og nu syede hun Blomster med smaa Sting. Senere trak hun Traade ud af sine Lagner og syede med dem. Hvor meget hun kunde faa ud af lidet, ser man, da hun af sin Oppasserske fik et Stykke Skeskraft og senere et Par Stykker Glas og et Tinlaag, som havde ligget i Skarnet ude i det yderste Rum. Ved Hjælp af Glasstykket dannede hun Ske-

stumpen til, saa der blev to Takker, over hvilke hun gjorde Baand. Tinlaaget bøjede hun om, saa det blev til et Blækhorn. En Knappenaal, hendes Op-passerske havde givet hende, brugte hun til at kniple over. Med et Stykke Kridt skrev hun Salmer, som hun selv havde digtet, op paa Bordet eller paa et Bræt. Ved Pinsetid satte Slotsfogden nogle grønne Grene ind til hende, hun skulde da have lidt af den grønne Skov. Da Bladene visnede, og Grenene blev tørre, forarbejdede hun af disse en lille Væv. Den var hende til megen Adspredelse og ikke større, end hun kunde putte den i Lommen, hvis der skulde komme nogen. Men det største Fremskridt fandt dog Sted, dengang hun kom i Besiddelse af Papir. Dette hang saadan sammen, at Kongen, som i det hele var hende ret venlig sindet, mens Dronningens Had var umættelig, havde givet Befaling til at give hende yderligere Forsyninger fra Hoffets Køkken, og fra den Tid fik hun Konfekt og „Strøsukker“ to Gange om Ugen. Mere vigtigt end disse søde Sager var det, at Strøsukkeret var indsvøbt i rent Papir. Dette gemte hun, og nu var det blot om at faa Blæk og Pen. Blæk skaffede hun sig ved at holde en Ske ind i Lyseflammen, indtil den blev sort, og saa blande Soden med Øl. En Pen dannede hun ved Hjælp af sit Stykke Glas af en Hønsefjer. Nu kunde hun nedskrive sine Tanker! Hvilken Glæde det betød i hendes ensformige Tilværelse, forstaar kun de, for hvem Pen og Blæk er vigtige Midler til Udvikling af deres aandelige Liv.

Det er vel overhovedet noget af det værdifuldeste, Leonora Christina nemmede i sin Fængselstid, dette at glæde sig over de smaa Ting — en Evne, Børn ejer i en lykkelig Grad, mens de voksne ofte har mistet den. —

Forbindelse med den store Verden var der saa godt som ingen af. Dog kunde det hænde, at et Glimt deraf opfangedes i det snævne Fængselsrum. Engang havde Oppassersken faaet at vide, at der skulde komme Linedansere paa den inderste Slotsplads, og hun var meget nysgerrig efter at faa at vide, hvad det var for noget. Leonora Christina svarede, at det kunde hun godt faa at se, hvis hun blot kunde lukke sin Mund med det, „og hun svor jo efter Sædvane“, skriver Leonora Christina. De tog saa Sengeklæderne og Bundbrædderne af Sengen og rejste den op paa Enden henne ved Vinduet, som jo sad meget højt. Oven paa Sengestedet satte de Natskrinet, og for at komme helt derop anbragte de Bordet ved Siden af, dernæst en Stol ved Siden af Bordet og en oven paa det, endelig en Stol oven paa Natskrinet, saa var det hele højt nok oppe, og der var en brugelig Trappe op til det høje „Stillads“. Mens den ene stod der højt oppe og kiggede ud af Vinduet, stod den anden paa Vagt, for om Sengen skulde begynde at knage. Men der skulde baade Mod og Behændighed til at holde Ligevægten deroppe, og da Leonora Christina engang senere fik Lyst til at se Folk gaa i Kirke og derfor fik det samme Stillads rejst igen, turde Oppassersken ikke prøve Opstigningen. „Hun sagde, hun var ræd nok forrige Gang og glad, hun kom ner“.

At Leonora Christina ¹⁾ blev sat i Fængsel, kan næppe undre. At hun ikke kom ud, da hendes Mand var død, og man nok kunde skønne, hun nu maatte være ganske ufarlig, var uforsvarligt, men at hun blev siddende i Fængselet i over tyve Aar uden Lov eller Dom, vil alle Dage være en mørk Plet paa den Tids Retsvæsen. Det skyldtes da ogsaa personlige Grunde. Hendes gamle Medbejlerske Sophie Amalie kunde ikke taale at se hende paa fri Fod, og først da Sophie Amalie var død 1685, slog Frihedens Time for Kongedatteren. Sine sidste Aar henlevede hun paa Maribo Kloster, hvor hun døde 1698. Hvor megen Del hun havde haft i den blodige Uret, hendes Mand havde tilføjet sit Fædreland, er det næppe muligt at afgøre. Den Uret, der bagefter blev tilføjet hende selv, satte for hende personlig store Frugter. Hun er en Bekræftelse af Sandheden i Digterordet: *Lidelsen er en Livsværdi — ligesaa vel som Lykken.* Skød Lidelsen Blomster i Leonora Christinas eget Sind, da har vi faaet den Glæde at kunne plukke en af dem, og det er det baade i religiøs, psykologisk

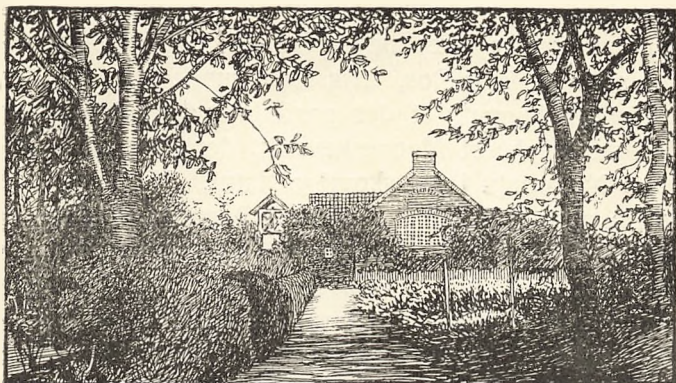
¹⁾ Leonora Christinas Historie er behandlet af *S. Birket Smith*, som har udgivet et større Værk *Leonora Christina, Grevinde Ulfeldts Historie* (I.—II. 1879). Dette Værk er udsolgt, men en god lille Folkeudgave af den *Leonora Christina Grevinde Ulfeldts Levned* kan vist faas her og der endnu. Den koster kun 1½ Kr. Begge kan jo faas paa de store Biblioteker ligesom *Jammers-Mindet*, hvoraf der findes flere Udgaver (f. Eks. 1885) med den originale Retskrivning. Desuden er der ogsaa Udgaver med nyere og for de fleste Læsere mere tilgængelig Retskrivning, saaledes Gyldendals Folkeudgave af 1900. Af denne Udgave er Citaterne i denne Artikel taget.

og sproglig Henseende uforlignelige Værk *Leonora Christinas Jammers-Minde*. Det Værk er flere Gange udgivet, men det er for Tiden udsolgt. Forlæggerne maa have „glemt“ Fødselsdagen den 8. Juli, ellers havde en ny Udgave været en meget passende og ingenlunde overdreven Fødselsdagsgave. Men sent er bedre end aldrig. Den nye Udgave kommer nok. Og det vil jeg sige til de gamle Elever: Den Bog skulde I læse. Den er der Livsværdier i. Denne Artikel tilsigter intet andet end at give jer Lyst til at læse Bogen i sin Sammenhæng. I vil der træffe en af Rigets fornemste Damer, der endte med at blive en af Landets bedste Kvinder.

Endnu bør nævnes, at Manuskriptet til *Jammers-Mindet* sidste Vinter blev erhvervet nede i Østerrig, og det er nu havnet, hvor det rettelig hører hjemme: paa Frederiksborg Slot. Paa det Slot, hvor Leonora Christina kom til Verden, kan man nu se de Blade, som hun i Fængselsaarene betroede baade sine Sorger og sine Glæder.

ANDERS UHRSKOV

EN NY LÆRER

JEG KAN jo ikke forudsætte, at Flertallet af Frederiksborg Højskoles Elever kender noget til mig. Og jeg griber da Lejligheden til at præsentere mig selv.

Jeg maa da begynde med at fortælle, at jeg har tilbragt hele min Barndom, til jeg blev 18 Aar gammel, i Hillerød. Jeg har som Dreng gennemstrejft dens Skove paa Kryds og tværs. Fra mit lille Kammer oppe i den vestre Gavl af den gamle Præstegaard oppe paa Bakken ovenover Torvet havde jeg en herlig Udsigt ned over Byen, og blot jeg kastede et Blik ud ad Vinduet, stod Slottet med sine slanke Taarne midt i Søen mig for Øje. Jeg følte allerede dengang, hvilken ypperlig Bygmester den gamle Christian den Fjerde har været. Siden har jeg ofte hørt,

at Arkitekter beskedent bestræbte sig for, at deres Bygværker ikke skæmmede Naturen, og det betragtedes som en stor Ros, hvis man kunde sige om det, de havde bygget, at det passede ind i Landskabet. Her var skabt et Menneskeværk, der blev det skønneste Midtpunkt i den skovrige Natur. Hvor man saa det fra, under Lille Dyrehaves brede Bøge, fra Slotshavens Terrasser eller fra Landevejene i Syd og Vest, hilste man det igen med Glæde. Vi vidste alle, at Frederiksborgegnen blev meget smukkere, fordi dette Slot laa der som en Perle indfattet af Naturen omkring. Og at Stedet her vilde være meget fattigere, om det havde manglet Slottet. Som Øjet ved Kysten søgte ud over Vandet, søgte det her, hvor der blot var et Glimt af dem at se, hen imod de høje spidse Taarne.

Da jeg i næsten 30 Aar kom til at bo i Jylland, længtes jeg bestandig efter Nordsælland og min Barnheds By med det røde Slot. I mine Drømme færdedes jeg atter paa de gamle Steder i Slotshaven, Jægerbakken eller Præstevang. Og kom jeg der igen i et flygtigt Besøg, mærkede jeg, hvordan mine Barnhedsindtryk var knyttede til Egnen her. De Bøger, jeg havde læst, syntes mig at have haft Virkelighed heri Skovene. Præstevang var Reinald Underbarnets fortryllede Skov. Og jeg kender endnu den Busk paa Jægerbakken, hvor Harald Blaataand sad og varmede sig ved Baalet, da Palnatoke skød ham Pilen igennem Kroppen.

Og gaar jeg igen i Slotshaven, som vi kaldte Kongens Have, staar det tydeligt for mig, hvordan jeg som lille Dreng stod og hoppede foran en af de klip-

pede Buksbomhække for at se Slottet over den. Og jeg husker, at Barnepigen, der kørte min lille Broder i en af de dengang almindelige Barnevogne med en lang Stang i, tog mig og lagde mig ovenpaa Hækken. Og jeg sank ikke ned i den, den bar mig med Lethed paa sine stive i hinanden filtrede Grene.

Og den store, forgyldte Slotskirke med kulørte Englehoveder i Vinduesruderne er for mit Sind saa sammensmeltet med min Barndoms Kirkegang, da min Fader stod foran Alteret eller paa Prædkestolen, at jeg tit har grebet mig selv i at finde, at det var den eneste rigtige Kirke i Verden. Naar jeg siden saa meget større Kirker herhjemme eller i andre Lande, saa brugte jeg den som Maal, og de havde ondt ved at staa for Sammenligningen med den pragtfulde Slotskirke i Frederiksborg.

Om Sommeren boede vi nede i et lille Hus i Esbjergærde, hvor vi Børn lærte at blive flinke Svømmere og at styre en Jolle. Vi fik saaledes to Hjem i Nordsælland, et Sommerhjem ved Øresund og et Vinterhjem imellem Frederiksborgegnens gamle Skove.

Som jeg har fortalt, kom jeg siden til at bo i en lille Menneskealder i Jylland. Jeg boede der i de skønneste Egne. I Ry, hvor jeg havde en vel besøgt Højskole, havde jeg fra min Have Udsigt til Himmelbjerget, og nedentil for den løb Gudenaalen igennem den lange smalle Sø. Paa den anden Side af Søen strakte Skovene sig. Og ude i Vejlbj ved Aarhus havde jeg den herligste Udsigt fra mine Vinduer over det friske Hav lige fra Kalø til Samsø. Og dog kunde jeg ikke blive den Hjemve kvit. Jeg dømte den selv som

Svaghed og ærgrede mig over, at jeg ikke mere kunde modtage saa dybe Naturindtryk som i min Barndom. Det hjalp ikke; den Følelse, jeg vilde underkue, skød bestandig lige kraftig op i mit Sind.

Saa begyndte der et lille Samarbejde mellem min gamle Ven, Begtrup, og mig ved nogle otte Dages Besøg, Frederiksborg Højskole havde af Københavnerne. Og det Samarbejde blev mig snart saa kært, at jeg, da Lejlighed bødes, solgte min Højskole i Vejlbj og drog hertil som Lærer.

Jeg har i de seneste Tider flere Gange mødt Forbavselse over, at jeg saa let kunde gaa et Trin ned paa den sociale Rangstige. Har den Tanke nogensinde generet min Forfængelighed, saa er det i alt Fald rigeligt opvejet af det, jeg vandt ved Byttet.

Jeg føler det nu, som jeg er begyndt paa femte Akt af mit Liv. Et velbygget Drama har ofte fem Akter. Det maa ikke gerne have flere. Mit Livsdrama havde sin første Akt her, den anden Akt var Ungdomsdagene i København. Saa kom tredie og fjerde Akt ved Himmelbjergets Fod og i Aarhusengen. Nu i den femte Akt skal jeg atter færdes her, hvor jeg begyndte. Og jeg haaber i mit stille Sind, at den maa blive lang nok til, at jeg kan faa en Gerning i Frederiksborg Højskoles Tjeneste. Helst den bedste Del af mit Højskolearbejde. Og jeg haaber, at ogsaa de gamle Elever maa komme til at betragte mig som hørende til her i Rækken af Højskolens Lærere.

Hermed min bedste Hilsen til Dem alle.

HELGE HOSTRUP

SØNDERJYDSKE SKOLEFORHOLD

ET AF de Spørgsmaal, der griber dybest og stærkest ind i Befolkningens Liv, ikke mindst i en Grænseegn, er de Kaar, hvorunder et Lands Børn og Ungdom undervises og opdrages.

Paa Skolevæsenets Omraade er der i Enevældens Dage syndet meget og imellem Krigene 1848—1864 en hel Del i Sønderjylland fra dansk Side. Man har ikke i tilstrækkelig Grad været hensynsfuld overfor de meget ømtaalelige og meget betydningsfulde Spørgsmaal, der gør sig gældende der, hvor to Sprog, to Arter af Aandskultur og Nationalitet, for ikke at tale om to Arter af national Vilje, mødes. Men de Misgreb, der fra den danske Stats Side her kan være begaaet ned gennem Tiderne, kan dog nærmest betegnes som fam-

lende Forsøg paa at træffe det rette, hvorimod det tyske Regimente efter 1864 paa Skolevæsenets Omraade med fuld Bevidsthed og med alle Midler tog Sigte paa dette at berøve de danske Børn i Skolen ethvert Kendskab til deres Modersmaals Aandsindhold.

Det danske Spørg skulde indtage Askepotstillingen i det dansktalende Nordslesvig, have Lov at leve — indtil videre — som Forretnings- og Omgangssproget Mand og Mand imellem i det daglige Livs Samkvem, medens det tyske Sprog skulde gøres til Aands- og Kultursproget, for saa lidt efter lidt helt at fortrænge det Danske. saa der ad denne Vej kunde ske en fuldstændig Omnationalisering af den danske Befolkning i Sønderjylland.

Til Trods for, at man meget vel fra tysk ledende Side indsaa, hvilke Ulykker en saadan Omnationaliseringsproces vilde medføre for den dansktalende Befolkning i Sønderjylland, saa gik man dog aabenlyst løs paa sit Maal og udryddede den sidste Rest af dansk Sprogundervisning i Folkeskolen dernede i 1888. Generalsuperintendent for Slesvig, Dr. Kaftan, vedkendte sig aabenlyst, at han indsaa, der maatte gaa 3—4 Slægtled af disse dansktalende Mennesker aandelig talt til Grunde, før det for Tyskland forønskede Resultat kunde opnaas, men han reagerede ikke overfor denne Tanke, tværtimod betragtede han dette som en Selvfølge, fordi han var besjælet af den Aand, der beherskede al præjsisk tysk Børne- og Folkeopdragelse og gav sig Udtryk i det bekendte „Deutschland, Deutschland über alles, über alles in der Welt“. Her

var ikke Plads eller Respekt for national folkelig Eje- endommelighed, eller for de nationale Mindretals Ret og Evne til at leve og aande i og ved deres Moders- maal. Den tyske Stats national-egoistiske Formaal skulde der skaffes Sejr for ogsaa i Kredse, der ikke havde Spor med tysk Nationalitet at gøre, selv med aabent Blik for, at disse nationale Mindretal gennem Slægtled maatte gaa aandelig talt til Grunde.

Det var den Aand, der blev indpodet Eleverne ved alle tyske Lærerskoler: Det tyske Folk er Guds ud- valgte Folk, Verden skal vorde karsk ved den tyske „Kultur“, ved tysk Aand og tysk Vindskibelighed. Alle Vegne, hvor der skete noget, der havde Betydning i Verden, der var det naturligtvis Tyskerne, der var Fore- gangsmændene. Man annekterede alle betydelige Navne i Verden; om det saa var vor egen H. C. An- dersen, saa stod han Gang paa Gang med sine Even- tyr og sit Navn opført i Bøger for tysk Eventyrdigt- ning, uden Spor af Antydning af, at H. C. Andersen var en dansk Digter. Det kommer an paa, om der ikke var enkelte, særligt nationalsindede Tyskere, der mente, at i Grunden var vel Vorherre selv en Tysker, der var i hvert Fald ingen Tvivl om, at det var hans Mening, at det tyske Folk havde Ret og Pligt til at tilvende sig Verdensherredømmet, og at det bare var Mangel paa Begreb hos de Folk, der ikke forstod den „rige Velsignelse“, som prøjsisk Organisation, prøj- sisk Orden og Disciplin og den vidt fremskredne ty- ske „Kultur“ førte med sig. I det Øjeblik, et Folks Ledere opdrager den nationale Følelse i Folket til at

blive af denne egenkærlige, hensynsløse, indbildske og derfor ogsaa aggressive og paagaende Natur overfor andres Ret, da rummer Begrebet Nationalfølelse en stor Fare for Omgivelserne og for Folket selv, der næsten naturnødvendigt maa afføde Konflikt med Omverdenen og dræbe al fin og dyb Forstaaelse for den særprægede Nationalitets og det særprægede Modersmaals Betydning. I dette Tilfælde blev Konflikten af en saa katastrofal Natur, at Verden næsten satte Kraften til derved.

En anden Side, der var endnu mere fremherskende i den tysk Folkeopdragelse, var denne, at Begrebet Staten i enhver normal Tyskers Øjne maatte staa som det mest ophøjede af alt.

Statens Tarv burde alt og alle underkaste sig og tjene. Der betød Eneren intet, men det abstrakte Begreb Staten alt. Denne Opfattelse maatte enhver Embedsmand gøre til sin, og enhver Børne- og Folkeopdrager maatte indpode sine Lærlinge den samme Tanke. Gjaldt det ud ad til, at Løsenet var „Deutschland, Deutschland über alles, über alles in der Welt“, saa gjaldt dette i lige saa høj Grad ind ad til.

Som der i Tysklands Forhold til andre Nationaliteter var grumme lidt Respekt for det særprægede, saadan var der i lige saa høj Grad Mangel paa Respekt for Individualiteten hos den enkelte i Folket. Det, Børneopdragelsen skulde lægges an paa, var at give et normalt Barn en normal Undervisning, der kunde gøre det til et normalt, oplyst og uddannet Menneske, der var i Stand til at yde sin normale Ind-

sats i Samfundslivet, uden altfor megen personlig Reflexion over Livet og Tilværelsen.

En velorganiseret og veldisciplineret Hær og Embedsstand, der var i Stand til at bibringe saa mange som muligt ude i Folket den samme Afhængigheds- og Pligtfølelse overfor Staten — det vil i denne Forbindelse sige de herskende Klasser — som de selv var kommen i Besiddelse af, det var, hvad den prøjsiske Statstanke havde Brug for. Om denne Opdragelsesmetode gjorde baade Hær, Embedsstand og Befolkningens store, brede Lag til upersonlige Skabninger, Numre i Rækkerne overfor alt og alle, det spurgtes der ikke om.

Det var Mænd og Kvinder, udgaaede med dette Systems Paavirkning over deres Sind og Tanker, der skulde være Lærere og Lærerinder for Børn fra dansktalende Hjem. Selv fyldte med Tyskernes aandelige Eje fra den første Dag de gik ind paa de tyske Lærerskoler, til de gik ud fra Seminarierne med deres Eksamen, og stærkt paavirkede af den Afhængighedsfølelse overfor Staten, som man i Prøjsen paa den førnævnte mesterlige Maade forstod at bibringe alle sine Embedsmænd, var de allerfleste af dem, selv om de var fødte i Nordslesvig, ganske ude af Stand til at røgte deres Gerning iblandt dansktalende Børn paa en tilfredsstillende Maade. Dem selv mere eller mindre bevidst blev de fleste af dem ret lydige Tjenere under det System, der bevidst skulde føre til Slægtens Forkvæling gennem Generationer, for derigennem at faa fuldbyrdet den Omplantning paa tysk aandelig national

Grund, der med koldt Blod tilsigtedes under den samme utøjlede nationalt egoistiske Parole, der særprægede den tyske Statsstyrelse under Prøjsernes Ledelse.

Som nævnt naaede man i 1888 i Kraft af dette System frem til fuldstændig at udrydde al dansk Sprogundervisning i Folkeskolen blandt den rent dansktalesende Befolkning i Nordslesvig, medens man samtidig søgte helt at forbyde al Privatundervisning i Hjemmene ved at forlange, at ogsaa denne Undervisning skulde gives af tysk eksaminerede og „gesinnungstüchtige“ Lærerkæfter.

Uden paa Forhaand at have lært de videregaaende Begreber i deres eget Modersmaal at kende, sad saa Børnene i Skolerne og skulde lære Tysk paa rent mekanisk og upersonlig Maade. Det tog lang Tid, før Børnene fik, om end kun et Lavmaal af Kendskab til og Forstaaelse for det, de tumlede med. Her blev jo ikke spurgt om Barnets naturlige Anlæg, Forudsætninger eller Modtagelighedsevne. Det var ikke Menneskebarnet, der skulde oplyses, udvikles, opdrages i og ved dets Modersmaal, men det var den tyske Statsegoisme, der skulde fejre sin Triumf ved Hjælp af sin veldisciplinerede Lærerstand, der ikke have Lov til paa selvstændig Maade at se, bedømme og at øve deres Gerning efter deres Samvittighed, men bare havde at parere Ordre fra Statsmagtens Side.

De fleste af disse Lærere kom derved i det Ansvarsløshedsforhold overfor Virkningerne af deres Gerning, som helt igennem prægede Følgerne af Prøj-

serdisciplinen, og som uvægerligt bliver Følgen af al Disciplin, naar den øver Vold imod Menneskers personlige Ansvarsfølelse.

Som Soldaten i Skyttegravene og paa Slagmarkerne kunde slaa ihjel med koldt Blod under Devisen „Ich muss ja“, jeg har intet Ansvar, og Underofficeren kunde kommandere ham til det under den samme uansvarlige Tryghedsfølelse, saadan gentog dette sig hele Rækken igennem, helt op til den øverste Krigsherre. Ingen havde Ansvaret, alle parerede de kun Ordre. Saadan udryddede Embedsmandsdisciplinen den personlige Ansvarsfølelse ud i alle Samfundslivets Forgreninger, selv blandt dem, der virkede i Skole og Kirke. Alle havde de kun en Herre, de fleste af disse veldresserede Funktionærer vidste vel knap nok, at den Herre hed „Systemet“. Dette System, der opdrog det tyske Folk i en stærk udadvendt Kraftudfoldelse, forledte ogsaa Statsmagtens Indehavere til det samme. Folk og Stat blev hensynsløst paagaende i sin statsnationalistiske Selvhævdelsesvilje, der gik over til at blive hoven Selvbevidsthed og brutal Herskerlyst, for tilsidst at give Magtbegæret frie Tøjler —, saa rejste Verden sig og slog „Systemet“ ned.

Verdenskrigen fik Lov at rase i 4 Aar, først da var denne vældige udadvendte Kraftfylde i det tyske Folk brudt. Intet Under, at den besnærende Magtfølelse havde magtstjaalet det tyske Folk og gjort det forlasket i sin egen udadvendte brutale Kraft, fremkaldt ved Enerens blinde Underkastelse under de præjssiske Opdragertanker: „Orden, Organisation, Disciplin“ I

alle de mange Aar sang man stiltørdigt i de sønderjydske Hjem „Haabet er som en liden Fugl, de tunge Tanker til Lise“, og Haabet vandt sin Sejr, medens Sværdenes Magt blev brudt, og Størsteparten af dem, der havde haabet og ventet gennem de mange Aar, fik Lov at slippe bort fra det Styre, hvorunder de havde lidt saa meget og mest paa aandeligt Omraade.

Men som det altid vil være i et Grænseland, hvor to Folk mødes, saadan var det ogsaa her, at der iblandt os boede en Del Mennesker, der dels var indvandrede Tyskere, dels Efterkommere af Familier, hvis Forfædre havde drømt om et selvstændigt Slesvig-Holsten og derfor sad inde med nedarvet Uvilje imod Danmark, men dog talende det danske Sprog de fleste af dem, og dels var Mennesker, der var bleven magtstjaalne af det store Tysklands Glans og Herlighed og derfor havde bekendt sig som Tyskere.

Ved Afstemningen om Landegrænsen var der som bekendt 25% af Befolkningen i de sønderjydske Landsdele, der stemte tysk, deraf en forholdsvis stor Part i Byerne dernede.

Nu blev det Danskens Sag at staa for Styret paany. Nu gjaldt det om at finde Vejene frem paa saa mange Omraader, og da ikke mindst paa Skolevæsenets, og der igen særligt paa det vanskelige Sprogspørgsmaals Omraade. Der blev nedsat et Skoleudvalg, der skulde udfinde Retningslinierne for Overgangen fra tysk til dansk Skolestyre; dette Udvalg kom ganske naturligt til at bestaa af almindelige Borgere og Bønder fra Landsdelen. Som det var det frie

Borgerskab i Landet, der maatte føre Nationalitetskampen under Prøjerstyret, paa Trods af saa godt som alle Embedsmænd, ogsaa Lærere og Præster, saadan var det nu ogsaa det frie Borgerskabs Repræsentanter, der skulde foreslaa Overgangsbestemmelser fra tysk til dansk Styre ud i alle Samfundslivets Forgreninger nede hos os.

Det laa nær at spørge, hvordan skal nu Behandlingen af de tyske Mindretal være paa det Omraade, indenfor hvilket prøjsisk Tvang havde virket tungest og mest faretruende for den danske Befolkning, nemlig Skolens?

Det hørte ikke til Sjældenhederne, ogsaa iblandt danske Mennesker, at høre Udtryk som: „Ja, nu skal Tyskerne dog mærke, at det er os Danske, der bestemmer“. Hvor snublende nær den Tankegang end laa for den rent umiddelbare Følelse hos Danske, efter alle de mange Aars Tvang under tysk Styre og efter de sidste tunge Lidelser i Krigens Aar, saa herskede der dog ret hurtigt Enighed indenfor det sønderjydske Skoleudvalg om, at dette skulde Tyskerne netop mærke paa den Maade, at det danske Styre skulde virke saa stik modsat det tyske, saa man hos Danskerne fandt en saadan Respekt for Modersmaalets Betydning, Folkeejendommelighedens Ret og menneskelig Frihed til at udvikle sig efter sin personlige Trang og sine individuelle Forudsætninger, som man hidtil ikke havde kendt Magen til.

Det gjaldt om at finde Lovrammer for dette Grundsyn paa en saadan Maade, at heller ikke nogen Dansk kunde føle sig forurettet derved.

Med Tankerne henvendt paa de Resultater, der var opnaaet imellem Krigene 1848—64 under Forsøgene fra den danske Stats Side paa at skabe en tilfredsstillende Ordning paa Sprogspørgsmaalet i Skoleundervisningen i de vanskelige tyskblandede Egne, var det en tilsyneladende tung Opgave, der blev lag tpa Skoleudvalgets Skuldre.

Først da den Tanke rigtig havde faaet Fodfæste iblandt os: Ja, men det er jo slet ikke Statsmagten, der skal komme og sætte Grænser og Skel imellem de Omraader, indenfor hvilke der skal være helt dansk, delvist dansk og tysk, eller helt tysk Undervisningssprog, men det er Forældrene selv, der her alene skal træffe Afgørelsen, baade naar de ønsker deres Børn undervist indenfor Folkeskolens Rammer, og naar de ønsker dem privat undervist. Under de sammensatte Forhold dernede gjaldt det om at skabe den størst mulige Adgang for Mindretallene til ogsaa indenfor Folkeskolen at kunne faa deres Ret. Hvert Skoledistrikt maatte derfor helst udgøre en lille Verden for sig med sit eget Styre i Form af en Skolekommission, valgt ved direkte Valg efter Forholdstalsvalgmaaden fra de kommunale Vælgeres Side. Denne Skolekommission har samarbejdet med Lærerkæfterne ved Skolen om hele Skolens indre Liv og Ordning, den udarbejder sammen med Lærerne eller Læreren Time- og Undervisningsplanen, den har Indstillingsretten ved Ansættelsen af Lærerne ved Skolen, den er Lærernes nærmeste Foresatte, den stiller Forslag til Kommunalraadet om Skoleplan og Undervis-

ningsmidler, og der hvor den er sammensat af et tysk eller et dansk Mindretal og et tysk eller et dansk Flertal, der afgiver Mindretallet sit Votum i Indstillingerne til Kommunalbestyrelse, eventuelt til Skoledirektion og Ministerium. Føler et Mindretal indenfor et saadant Skoledistrikt sig ikke tilfredsstillet ved Skolekommissionernes Beslutninger, da kan det, hvis det udgør 20 % af Skolekommunens Vælgere med Forældreret over mindst 10 skolesøgende Børn, faa oprettet en særlig Skoleklasse paa Kommunens og Statens Bekostning. I Byerne deles Skolevæsenet i et dansk og et tysk, med frit Valg fra Forældrenes Side i Spørgsmaalet om, hvilken Skole de vil lade deres Børn gaa i. Naar man dertil føjer, at desuden staar det selvfølgelig enhver frit at lade sine Børn under vise hjemme eller privat, saa er der skabt en Skolelov, indenfor hvilken alt det Særprægede, alt det Ejenommelige i Grænselandet dernede kan leve og aande.

Med Tankerne henvendt paa dette stærkt udviklede Selvstyre, som den dansksindede Del af Befolkningen dernede slet ikke var vant til, og med Tankerne henvendt paa, at de, der plejede at føre Tilsyn med Skolevæsenet herhjemme, Provsterne, dernede vilde faa begge Hænder fulde indenfor det kirkelige Arbejde, blev der ansat Skolekonsulenter, der skulde hjælpe Skolekommissionerne og Lærerkrafterne til Rette paa forskellig Maade.

Ved Landets Overgang fra tysk til dansk Styre blev alle de tysk ansatte Lærere og Lærerinder løste fra deres Embeder med fri Ret til at søge det igen; blev

de da paany indstillede som No. 1 til Embedet, saa blev de sat ind i deres Embede igen, ved Folkets — ikke ved Statsmagtens Vilje. Paa dette Tidspunkt var der imidlertid allerede rejst en Del af de mest tysk-sindede Lærere syd paa, nogle var falden i Krigen, mange Pladser stod tomme. En Del af dem, der søgte Embederne paany, var Mænd og Kvinder, der aldrig havde haft Sympati for det prøjsiske Styre, men følt sig uhjælpelig i dets Magt, nu aander de befriet op og tager med Glæde nord paa til Kursus og Undervisning i Dansk, medens de flittigt besøger de Instruktionskursus af forskellig Art, som Amtsskolekonsulenterne foranstalter i de forskellige Amter dernede.

Amtsskolekonsulenternes Opgaver dernede er mangfoldige og deres Arbejde i høj Grad paakrævet i denne vanskelige Overgangstid. Det var derfor en Glæde for en Tid siden at være sammen med disse Mænd, saavel som med Medlemmer af Skoledirektionerne fra forskellige Amter og høre dem alle være enige om, at den sønderjydske Skolelov netop havde den store Tilpasningsmulighed, som de sammensatte nationale Forhold dernede havde Krav paa.

Som et Eksempel herpaa kan anføres: En Kommune har fire Skoledistrikter; det nationale Magtforhold er saadan, at der er dansk Flertal i Kommunalbestyrelsen, fordi Danskerne er Flertal i Sognet, der er imidlertid dansk Flertal i to Skolekommissioner, men tysk Flertal i to. Dette fører med sig, at man i det ene Distrikt med tysk Flertal har delt Skolen i

en dansk og en tysk Klasse, medens man i den anden har indført delvis dansk og delvis tysk Undervisningssprog. Skulde der derimod vælges en Skolekommission for samtlige Skoledistrikter i Sognet, da vilde den ligesom Sogneraadet faa dansk Flertal og dermed Faren muligvis være inde for, at det tysk-sindede Mindretal kunde føle sig brøstholden ved de Bestemmelser, der maatte træffes. Dette Eksempel er selvfølgelig fra en Egn, hvor de nationale Modsætningsforhold er mest sammensatte. Medens alle Ting ligesom følger sig af sig selv i Byerne, hvor man med den korte Skolevej har frit Valg imellem den danske og den tyske Skole, saa er der en Del Steder paa Landet, hvor netop dette stærkt udviklede Selvstyre i de smaa Skoledistrikter virker saa udmærket efter sin Tanke. Her er Hjem og Skole ført saa nær sammen indenfor Folkeskolens Rammer, som det vel i det hele taget er muligt, og de Lærere, der maaske til en Begyndelse var noget ængstelige for, at dette Tilsyn gennem en Skolekommission i hvert Skoledistrikt dog maaske kunde blive for paagaende, de har i de fleste Tilfælde gjort Erfaring om, at det var let at opnaa et saa godt Samarbejde med disse Hjemmenes Repræsentanter, at de tværtimod hurtigt kom til at staa som dem, der dannede Værn om Skolen og dens Gerning som Lærernes gode Venner og Arbejdsfæller, levende interesserede i det store Spørgsmaal, deres egne og Naboers og gode Venners Børns Undervisning, Opdragelse og Paavirkning. Lad den

rent pædagogiske Indsigt være ret mangelfuld enkelte Steder til at begynde med, muligvis har Vælgerne ikke alle Steder været sig deres Ansvar fuldt bevidst ved Valget af de Mænd og Kvinder, der skulde danne Skolekommissionen, men tager man Landet som Helhed, da lød det enstemmigt fra Skolekonsulentene: De smaa Skoledistrikter med en Skolekommission i hvert Distrikt virker som Helhed ganske efter sin Tanke, der er skabt vaagen Interesse i Befolkningen for Skolen og dens Gerning, der finde et godt Samarbejde Sted imellem Lærerne og Skolekommissionsmedlemmerne, ja, en Del Lærere udtrykker endogsaa deres levende Glæde ved den Interesse, hvormed deres Gerning nu omfattes i Modsætning til tidligere, og det gælder saavel Lærere, der har virket i Sønderjylland tidligere, som dem, der er kommet nord fra.

Maaske burde Valget af Skolekommissioner ikke foretages af de kommunale Vælgere, men af de skole-søgende Børns Forældre eller af Forældre med Børn under 14 Aar, hvad enten disse har naaet den skolepligtige Alder eller ej.

Det har været mig personlig en af de glædeligste Overraskelser at erfare, at dette Forsøg paa at lægge hele Ansvaret for Skolevæsenets indre Liv og Ordning i Folkeskolen ud til Forældrene selv, i første Omgang har virket saa godt efter sin Tanke. Jeg havde tænkt mig, at her som alle Vegne skulde der en Skoletid til, før Folket var i Stand til at tage sin Op-

gave paa rette Maade, selv om jeg ikke et Øjeblik var i Tvivl om, at Vejen frem til at føre Hjem og Skole nær sammen var at lægge Ansvaret ind til Forældrene selv.

Har jeg end hidtil nævnt Amtsskolekonsulenterne som dem, der har særligt Indblik i, hvordan Loven virker, saa maa jeg maaske have Lov til at nævne, at jeg heller ikke personlig er uden Erfaring deri, idet jeg som Medlem af Tønder Amts Skoledirektion har haft rig Lejlighed til at iagttage, hvordan den virker netop i det nationalt set vanskeligste Amt, vi har.

Hænder det, at der opstaar Uenighed indenfor en Skolekommission paa Grund af de nationale Modsætninger, da er der en Maade, hvorpaa man saa godt som altid kunde og stadig kan faa Skolekommissionsmedlemmer ind paa rent sagligt Omraade, og det er, naar man siger: Her drejer det sig ikke om, hvad den tyske Agitation ønsker, det drejer sig heller ikke om, hvad den danske Administration muligvis maatte ønske, men det drejer sig om dette, hvilken Ordning af eders Skolevæsen mener I selv efter alvorlig Overvejelse tjener eders Børns Fremtid bedst. Det er dem, I har Ansvaret for, det er dem, hvis Vel det gælder, det er Mennesket i Barnet, der skal tjenes, dets slumrende Evner og Kræfter, som det gælder om at vække og udvikle, saa dets særlige Evner og Anlæg kommer til deres Ret, saa kommer nok den Dag, da Mennesket bliver voksen, og da vil det paa selvstændig Maade finde sin Plads der, hvor det hører hjemme.

Det er voksne Menneskers Indsats og klare Erkendelse, vi har Brug for i Skolekommissionerne som alle Vegne, ikke leddeløse Sjæle, der lader sig lede af Agitatorer eller af upersonlige Bevæggrunde, og den Tale er alle modtagelige for, selv om de ikke allesammen har lige let ved at følge den.

Der er i den midlertidige sønderjydske Skolelovgivning kaldt paa Forældrenes Indsats og Ansvar overfor deres Børns Undervisning og Opdragelse i Folkeskolen som aldrig før i dansk Skolelovgivning. Der er i denne nedlagt Kravet om fuld og hel Respekt for Modersmaalets Betydning og nedarvet Folkeejendommeligheds Ret og tillige stillet et stærkt Krav om, at aldrig har en Statsmagt Ret til med Volds- haand at undertvinge disse Ting, og i dette Krav, som vi stiller først til os selv, ligger den Betydning i Loven, der rækker ud over vort Lands Grænse, saa Dansksindede under Fremmedherredømmet stadig roligt kan hævde: Giv os blot den Ret og den Frihed, som vort Moderland giver alle sine Undersaatter uanset deres nationale Sindelag, saa er vi fuldt tilfredse.

Kunde det blive almindelig anerkendt imellem Nationerne, at enhver Stat havde en Æresforpligtelse til aldrig at lægge Voldshaand paa nationale Mindretals særprægede, sproglige og aandelige Liv, da var vi naaet et stærkt Skridt fremad imod, at den Erkendelse vandt Magt, at ikke Statsmagten, men det frie Folks Liv og Selvhævdelsesevne skal sætte Skel imellem Nationerne og helst mellem Staterne, og da

vilde vi være naaet et stærkt Skridt fremad imod at tage den stærke Bitterhed bort fra Statsgrænser, der ikke helt falder sammen med Sprog- og Nationalitetsgrænser og Folkevilje. Jeg er glad for, at det danske Folk her har Mod til at gaa foran, stille Kravet til sig selv først og derigennem indirekte stille det til hele Verden.

Der kunde være meget mere at fortælle om sønderjydske Skoleforhold, jeg har slet ikke været inde paa Skildringen af vore Gymnasie-, Real- og Seminariskoler. Tiden tillader mig det ikke, men jeg haaber, at det i nogen Maade er lykkedes mig at give et Indtryk af de to vidt forskellige Skolesystemer, det tidligere prøjsiske og det nuværende danske, og at man tilgiver mig, at jeg saa helt har holdt mig til Folkeskolen og dens Kaar, fordi Rammerne for den jo rummer Rammerne for de Skolekrav, hvorunder Befolkningens brede Lag dernede lever.

Det vilde føre for vidt i denne Forbindelse at belyse, hvor meget der ligger i Pastor Schmidts almindeligt udtalte Misfornøjelse med Skolevæsenets Ordning i sønderjydske Landsdele, men det er vel ogsaa tilstrækkeligt at pege paa, at hans Klager ikke er underbygget af et eneste positivt Exempel paa Uretfærdighed fra dansk Side. Det, han ønsker, er en Stat i Staten, opretholdt ved Kommunens og Statens Midler, indenfor hvilken man fra tysk Side kunde øve hævdvunden „Orden, Disciplin og Mandtal“.

Under Frygten for, at dansktalende, men national-

politisk forvirrede Mennesker, der under Prøjserstyret lod sig rive med af den tyske Magtudfoldelse, skulde finde tilbage til det egentlige i deres personlige Menneskeliv, var det jo rart for Tyskerne, om de kunde faa lavet deres Mandtalsliste, og indenfor Rækkerne kunde holde gammelprøjsisk Justits og Disciplin.

Føjede vi dem i dette, da vilde det ikke være at lade de to forskellige Sprog, de to forskellige Aandsmagter og de to forskellige Nationaliteter, den danske og den tyske, mødes i Frihed for at øve sin hvervende, dragende og berigende Indflydelse paa alle dem, som den naturligt passede for, men det vilde være at sætte tysk Gærde om en Mængde Mennesker i Nordslesvig, hvis Modersmaal og hele Oprindelighed i Afstamning og Folkekarakter ikke har det mindste med Tyskhed at gøre.

Det vilde saa langt fra at være en Retfærdigheds-handling være noget af en Forbrydelse imod mange af de Mennesker, selv dem, i hvis Navn Pastor Schmidt tillader sig at tale, om vi fra dansk Side bare et Øjeblik kunde tænke paa at følge ham.

Da Pastor Schmidt stiftede sin saakaldte Fredsforening under tysk Styre i Nordslesvig, da skrev han, at han ønskede frit og fredeligt Kappelstræb under lige Vilkaar Dansk og Tysk imellem i Sønderjylland, men han formaaede ikke at ændre det mindste i det da herskende tyske Tvangsstyre; om han i Virkeligheden ønskede det, er usikkert. Nu, da vi fra dansk Side stiller Dansk og Tysk paa lige Fod med hin-

anden i rolig Tillid til, at alt sundt og naturligt i Folkelivet dernede da vil sejre, kommer Tyskernes Repræsentant og beder om et særligt beskyttende Gærde omkring megen kunstig Tyskhed. Vi kan ikke tjene ham i denne Sag, men maa holde ham til hans egen Ide: Frit og fredeligt Kappelstræb under lige Vilkaar.

Høgsbro, den 18. November 1921.

H. JEFSEN CHRISTENSEN

TO FINSKÉ DIGTE

OVERSAT AF P. RYDBERT

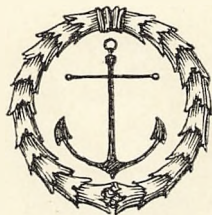
MIT HJEM

Mit hjem og mit hus er mit hjem og mit hus;
der brænder min egen lampes lys.
Mine bøger staar langs væggene der,
og min vilje raader i hver en krog.

Mit hjem og mit hus er mit hjem og mit hus;
der standser al verdens uro og larm.
Der gaar jeg tavs og ene omkring
og tænker paa alt eller ingenting.

Men kommer en gæst der ind i mit hus,
da lyser dobbelt min lampes lys.
Jeg gaar ham imøde saa glad i sind;
ti gæsten er ingen andens end min.

ALMA SØDERHJELM

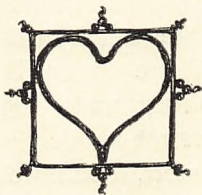

BRØNDEN

Mit indre er en brønd. Den har smerten gravet
i et hjerte, som skifter om fra blødt til haardt.
Den borede med bitterhed, den sprængte med skam.
Men først da mit væsens dybder var naaet,
da brød der et svulmende vandspring frem,
og det rislede af glæde i brønden.

Mit indre er en brønd. Nu er brønden fyldt
med mit levende væsens vande.
Af gode dages sol skælver spejlet forgyldt
og forsølvet af stjærnerne i natten.
Og mangan ven er kommen med tørstende mund
og har ludet sig ved randen og drukket af min brønd.
Da fyldtes jeg af tak for alt, hvad livet gav.
Jeg aner store kilder, som bruser ved brøndens bund,
jeg ved, at smerten gravede min brønd saa dyb,
at strømmen ej skal svinde hen i døden.

JARL HEMMER

SAMARBEJDE I NORDEN

VI OPLEVER et Tidelherv. Gamle Tanker tages op til ny Prøvelse, og man begynder saa smaat at tale og skrive om den Tid, man mener, Kanonerne har tordnet ind i den onde Tid, vi har oplevet.

Det kan vel nærmest kun være Anelser, der her fremsættes, men der har dog være Omraader, hvor det ser ud, som der viser sig Lysninger, og her vil jeg nævne det paabegyndte Samarbejde mellem de nordiske Lande. —

Der er i Krigens Tid igennem de smaa Folk gaaet en Angst for, at Udslettelsens Dom skulde ramme dem, og som det gaar i det smaa i svære Tider: Mennesker trænger til Fællesskab og til Hjælp og Støtte, saadan gaar det med Folkene.

Vi har nylig set mange Eksempler paa Sammenlutninger af Kræfter, hvor Maalet har været Ødelæggelser af Mennesker og Værdier. Det er derfor glædeligt at være Vidne til en Bevægelse, der har taget jævn, naturlig Fart under og efter Krigen, og hvor Opgaven har været at *bevare* noget.

Maalet har været stort. De nordiske Folk har søgt hverandres Bistand til Bevarelse af Folkenes økonomiske, politiske og aandelige Frihed.

Der er saa meget, der er fælles for Norden. Folkene har samme Rod, Sproget har været fælles, før det blev spaltet, gamle Myther, Oldsager, Folkeviser og Ordsprog er for en stor Del Fælleseje. Aandelige Bevægelser i det ene Land har altid kunnet spores i de andre.

Tanken om politisk Enhed har ogsaa dukket op flere Gange, og her maa vi særlig tænke paa det, vi kalder Unionstiden, hvor det var fra Danmark, at baade Tanke og Magt udgik. Det var ikke Folkene, der fandt sammen; en snild Hersker, *Dronning Margrethe*, vilde forene de tre Riger under sin Magt, og Danmark skulde være det ledende Land.

Kalmarvedtagelsen 1397, hvor de tre nordiske Landes Udsendinge gjorde deres Indflydelse gældende, blev kun til en Klade, fordi Indholdet ikke passede Regenten. Det hele hvilede paa urigtige Forudsætninger, og derfor druknede den Form for Forening i det stockholmske Blodbad (1520). —

Et langt Tidsrum er der Splid med Danmark-Norge paa den ene Side og Sverige paa den anden Side, indtil Danmark og Norge blev revne fra hinanden 1814. De nordiske Folk holdt ikke sammen, de holdt hver med sin Part af de stridende Stormagter.

Den nordiske Tanke dukker op igen i det, vi kalder den skandinaviske Studenterbevægelse i 1840erne og 50erne.

Standsfølelsen var vaagnet i Studenterne. De følte sig som „Herrer i Aandernes Rige“, og de blev grebne af de liberale Ideer og den nordiske Tanke. Store

nordiske Studentermøder holdtes. Carl Ploug var Taler og Forsanger, og der var Kraft og Fremtidsforhaabninger bagved, naar Studenterne sang:

Længe var Nordens herlige Stamme
spaltet i trende sygnende Skud;
Kraften, som kunde Verden behersket,
tyggede Sul fra fremmedes Bord.

Atter det skilte bøjer sig sammen,
en Gang i Tiden vorder det eet;
da skal det frie, mægtige Norden
føre til Sejer Folkenes Sag!

Denne Bevægelse kom til at betyde meget for de Mennesker, der var med til Møder, Fester og — Sold; men ser man historisk paa dette Røre, opdager man straks, at Studenterne overvurderede de nordiske Folks Kræfter, og de Folk, der gav Løfterne „i Axelstad og Lund“ havde et stort Medansvar for, at man i Bevægelsens sidste Dage „overbød hinanden i ejderdansk Patriotisme“ i Danmark og ventede Hjælp fra Brødrefolkene i 1864. Det Aar brast den skandinaviske Studenterbevægelses politiske Maal: Nordens Enhed. Der kom en Slappelse i hele den nordiske Samfølelse, selv om vi vedblev at have Samarbejde paa enkelte Omraader f. Eks. Møntvæsenet.

Senere kom en Tid, da den russiske Zar og den engelske Kronprins jævnlig mødtes paa Fredensborg. Mange danske Mennesker saa deri et Værn for vort Lands Selvstændighed, der ikke havde mere Værdi, end naar Folk i Norge og Sverige glædede sig af

Krigen griber ind i den mellemfolkelige Handel, og de nordiske Folk skal til at krydse sig frem.

De nordiske Konger mødes. Det var det første Møde af de tre nordiske Konger siden Aar 1101, da Kongerne Inge, Magnus og Erik Ejegod var samlede i Konghelle for at drøfte en nordisk Opgave: at vriste den nordiske Kirke ud fra tysk Overhøjhed, og det opnaaede man. Lund blev en Tid efter Sæde for den nordiske Ærkebisp.

Det har haft Betydning, at de nordiske Konger har haft Møder; men mere har det virket, at de nordiske Folk har fundet hinanden i fælles Arbejde. —

I November 1915 var to danske Udsendinge, Bankdirektør *Clausen* og Ingeniør *Foss*, i England for at slutte Overenskomst paa Danmarks Vegne, og de forhandlede dær med den norske Gesandt, mens Sverige gik sin egen Vej.

Det gik nogenlunde for Danmark og Norge, ringere for Sverige, indtil Februar 1917 (Undervandskrigen). Vi skulde nu forhandle med Nordamerika, men gik desværre ikke til det i Fællesskab.

I Sverige og Norge manglede man Føde, og fra Danmark udførtes der nu: Smør, Flæsk, Kød, Æg og Korn, og til Gengæld fik vi forskellige Ting, som vi trængte til, det var en Vareudveksling. Vort Erhvervsliv lammedes, Besætningerne indskrænkedes. Men de nordiske Folk havde fundet hinanden i Samarbejde — det er i Nøden, man skal kende sine Venner.

Siden den Tid har der i Norden været holdt en

samme Grund over Vilhelm den Andens hyppige Besøg i disse Lande. Det kan man med Rette kalde en tynd Livstraad for de nordiske Folk, og tillige virkede dette gensidigt irriterende i Landene.

En mere almindelig nordisk Strømning kom først frem igen i 90erne, og nu var alle politiske Planer bandlyste, det var fælles Samling om de aandelige Værdier, man ønskede, og ikke mindst fra Højskolens Side vandt Tankens Tilslutning.

Denne aandelige Skandinavisme blev slaaet ned 1905, da Norge krævede sin fulde Selvstændighed, kom ud af Personalunionen med Sverige og fik egen Konge

* * *

Tanken om et mere almindeligt nordisk Samarbejde opnaaede en Genfødelse under den store Krig.

Da Kampen brød løs, saa det forskelligt ud for de nordiske Lande: Danmark laa nok mest udsat — nærmest ind under de tyske Kanoner. I Sverige frygtede man Rusland. Norge med den store Handelsflaade droges ganske naturligt over mod Vestmagterne. At Sympatierne var saa forskellige, var uheldigt, de nordiske Lande har aldrig vundet, naar de har spekuleret med i Stormagternes Politik, og naar de saakaldte svenske „Aktivister“ ønskede at kaste Sverige ind i Krigen paa Tysklands Side, saa fik de jo netop — haardt tiltrængt — koldt Vand i Blodet, da Tyskland herskede op til Ishavet. Havde Tyskland sejret, havde Sverige — ligesom Danmark — faaet en krank Skæbne.

Mængde Fællesmøder, hvor der er drøftet Spørgsmaal af almen Interesse, og Fagmøder i et Land har været besøgt af Folk fra de andre.

Man har vedtaget at optræde i Fællesskab ved Tilslutninger til „Folkenes Forbund“, og ligesaa med Hensyn til de Tab, Norden har lidt ved Søkrigen.

De nordiske Folk underretter hverandre om sociale Spørgsmaal og faar en Lovgivning i Gang paa det socialpolitiske Omraade efter de samme Linier. Der er Samarbejde mellem Arbejderforeninger og Arbejdsgiverorganisationer i de tre Lande.

Ogsaa indenfor Videnskaben har man begyndt at arbejde sammen.

Der er Forbindelse mellem Universiteterne, Skolerne, Forfattere, Teatrene o. s. v.

Naar Talen er om nordisk Samarbejde, maa ogsaa Folkehøjskolen nævnes. Den har sit Udspring i Danmark og har slaaet Rod i alle de nordiske Lande. Den har haft gode Betingelser for at være med til at bygge Broer mellem de nordiske Folk, for der har hos dens Arbejdere været en levende Forstaaelse af de forskellige Folks Særpræg, og Bevægelsen har haft Held til at holde sig nogenlunde fri for saavel en sygelig, skadelig Nationalisme som for en uandelig Verdensmoral.

Den nationale Selvstændighed hæmmer ikke det mellemfolkelige Samarbejde, der skal gennemføres uden Toldforbund eller Forsvarsunion, og det maa ikke være tilhyllet af det hemmelige Diplomatis Mørke, men Folkene maa finde hinanden i Lyset.

Vi maa i Norden have gode Betingelser for at gaa i Spidsen for et saadant Arbejde, da Flertallet her dog vist vil føle en Krig mellem de nordiske Lande som en Borgerkrig.

Der er saa ofte peget paa, at den hvide Races Fremtid er afhængig af, om det kan lykkes at gennemføre „Folkenes Forbund“. Imidlertid hjælper det ikke, at man stiller en stor Organisation paa Benene, hvor et af de sejrende Folk kommer til at føre an og søger at benytte Forbundet til Styrkelse af sin egen Stilling.

Et lille godt Eksempel er her meget mere værd end spaltelange Programmer med Anbefalinger af „store Navne“. De nordiske Folk har ved deres Samarbejde givet et lille godt Eksempel. Men der er langt frem endnu

Den svenske Højskolefrue Fru *Malin Holmström-Ingers* skrev 1915: „Der er endnu lang Vej frem til fuld Forstaaelse mellem Nabofolkene, og hvem ønsker ikke under det Ragnarok, vi oplever, at vi paa forskellige Omraader gjorde mere for at komme hverandre nærmere? Det er ikke nok, at Kongerne mødes, Ære være dem, der ikke trættes i et Arbejde for en Forstaaelse mellem Nordens Brødrefolk. Det er vort Liv som selvstændige Folk, det gælder, for kun med hverandres Hjælp kan vi redde den nordiske Kultur, derfor bør den nationale Selvopholdelsesdrift — om ikke andet — formaa os til at lære at kende og forstaa hverandre“.

Vi skal nu arbejde med Fremtiden for Øje for at skabe — *ikke Enhed, men Enighed* til det nordiske Andelsvirke.

Vi behøver hverandre for det, vi har fælles, men vi behøver hverandre ogsaa for det, hvori vi er forskellige.

Det er glædeligt med Samarbejdet baade paa det sociale, økonomiske og politiske Omraade; men ikke mindre glædeligt er det, at de nordiske Folk drager Næring af hverandres Aandsliv, det er de Baand, der knyttes stærkest, og det føles som en Ulykke, naar de rives over.

Norden er vor Stammes Navn
ens dens Kamp og Sejer;
Søskend tre til fælles Gavn
fælles Grænser ejer,
lades haant om Blodets Baand,
viger Kraften fra vor Haand,
Ilden fra vort Hjerte.

Ubberup Højskole, Oktober 1921.

SIGFRED MUNCH

ET BJØRNSONMINDE

DER ER et digt af Cæsar Flaischlen, den udmærkede tyske digter, som skrev saa kønt og sandt om det, der af mange kun agtes ringe. Jeg vilde hellere kalde Flaischlens digt med det mere vægtige navn sang, men da han ikke bryder sig meget om vers og rim, er det vel bedst at undlade det. Lige meget — paa jævnt dansk gengiver jeg det lille digt saaledes:

„Som en drøm klinger der nu og da ganske stille i dit sind en sang fra det fjærne — du ved ikke, hvordan det uventet kom, du ved ikke, hvad det vil — og som en drøm, sagte og stille, klinger det hen, som det kom — ligesom pludselig midt i gadens larm ved vintertid en duft af roser møder dig eller et billede fra de længst forglemte barnedage staar hos dig med spørgende øjne. Ganske stille og sagte som en drøm — du ved ikke, hvordan det kom, du ved ikke, hvad det vil hos dig, og lig en drøm svinder det hen, som det kom.“

Det er nu en mørk oktoberaften, og efteraarsstormen rusker i de hvide birke her udenfor, men det, jeg vil fortælle, er et sommerminde fra mine drengeaar. Vel toner det som en sang fra det fjærne, men skønt det

er omtrent 30 Aar siden, jeg havde den oplevelse, staar den saa tydeligt for mig. Der var en varm junisøndag, min husbond havde undtagelsesvis fritaget mig for arbejdet med at passe køer, og jeg stod om eftermiddagen sammen med henved 10,000 mennesker ude paa en mark ved Sorø og ventede paa, at Bjørnstjerne Bjørnson skulde vise sig. For den, der tidlig havde læst hans fortællinger, stod der stærk glans om hans høvdingeskikkelse. Mange af dem, hvis barndom faldt i aarhundredets sidste aartier, saa jo i Bjørnson tillige den store helt, der drog rundt fra land til land og lagde sit stærke ord i vægtskaalen for de sager, der til forskellige tider optog hans letbevægelige sind.

En ung fyr, der vilde glimre med sin viden, sagde til de nærmeststaaende: „Bjørnstjerne er nok en lille mand med bredt fuldskæg“. Ingen sagde noget til denne oplysende udtalelse, og lidt efter traadte den store normand frem paa talerpladsen. — Saadan saa Arnes og Synnøves digter altsaa ud! Bred og høj og med et hoved, der vidnede om stor kraft og aandslivlighed, rev han straks ved sin fremtræden mere barnlige sjæle med. Den mand kunde alene ved sit ydre vinde beundring; han lignede ingen andre digtere.

Bjørnsøns aasyn, ombølget af den hvide haarfyldte, lyste stærkt i midsommerdagens sol, og han talte saadan, at ordene ligesom blev hamret fast. I hvert fald var der en meget ungdommelig tilhører, som længe efter, naar han gik ved sit arbejde ude imellem

sine firbenede medskabninger, havde glæde af at opfriske digterens tale paany. — Hvad talte Bjørnson da om? Det var om fred imellem folkeslagene. Hans egen sang „Der gaar et stille tog“ blev sunget og havde en underlig gribende virkning. Digterens unge datter Bergliot stod der oppe paa talerstolen og saa ud over den store folkemængde, medens hun med sin klare røst istemte fredssangen.

Fra forskellige sider er Bjørnsons veltalenhed bleven stillet i et halvt latterligt skær, og efter at den gamle digter er gaaet bort, har en dansk forfatter umaget sig med at ville sætte Bjørnsons personlighed og virke langt ned. — Det er jo naturligvis en let sag, men de, som for alvor har været revet med af hans herlige ungdomsdigtning og staaet som modtagelige tilhørere, naar hans vægtige ord rungede, vil mindes ham som den virkelige stormand baade i sit liv og i sin sang.

For den store folkeskare, som var stævnet til Sorø den søndag, blev Bjørnsons fredstale en storbegivenhed. — Han talte om at være bundet ved sin tro. Gud er at finde, hvor kærligheden er stærk og rig. — De stærkeste ord, som Bjørnson udtalte i sit foredrag var disse: Hvis fredstanken sejrede, vilde den have kraft til at udrydde alt det onde i menneskenes samfund. Det folk, som vovede at stille sig i spidsen for fredssagens gennemførelse, skulde blive verdens foregangsfolk. Digteren kom ind paa mangt og meget af det, der var fremme i tiden: Han talte om anarkisterne og deres handlemaade — om krigsmoralen,

der alle vegne greb om sig i det offentlige liv — og om den prøjsiske militæraand, som prægede mennesker i alle samfundsstillinger.

Der var et lille træk fra det virkelige liv, som Bjørnson fortalte: En tysk dame, som var forlovet med en officer i sit hjemland, blev spurgt om sin opfattelse af spørgsmaalet om Elsass og Lothringens tilbagegivelse til Frankrig. Den unge dame svarede hertil: „Nej, før det skulde ske, vilde jeg foretrække at se 2 millioner soldater og deriblandt min forlovede ligge dræbte paa valpladsen.“ — Et stærkere udtryk for den tankegang, at det, som den tyske ørn engang har grebet fat i, giver den ikke slip paa igen, findes der vel næppe.

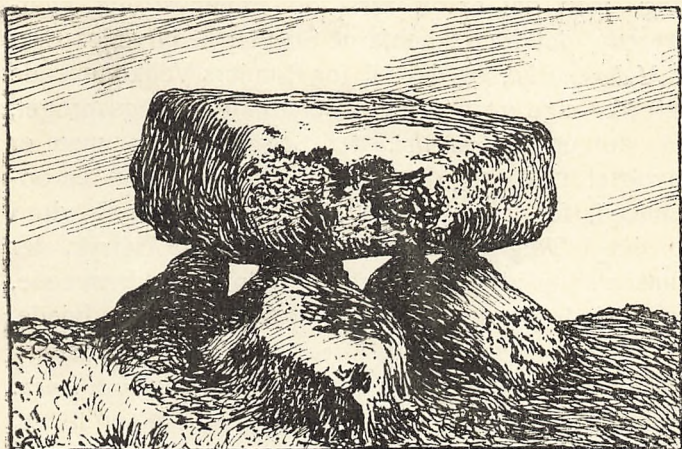
Bjørnsons foredrag blev fra først til sidst holdt i den høje stil. For ham var talen en kunst. — Han sluttede med at udtale det for ham meget betegnende ønske, at alle, som var samlet her, kunde mødes engang igen, og at de da var vokset til en skare paa hundrede tusind. Bjørnson følte sig paa sin rette plads, naar han var omgivet af store folkemængder. — Bagefter blev der falbudt billeder af digteren; jeg købte et, som fik en hædersplads hjemme. Jeg lagde ogsaa mærke til et skrift, som var til salg og bar titlen: Kant: Den evige fred. I min drengeuvidenhed anede jeg selvfølgelig ikke, hvem Kant var, men ordet „den evige fred“ greb mig stærkt. Det klang godt sammen med den norske digters tale. — Da jeg ved aftenstid gik ad vejen forbi den stille skovomkransede sø, der lyste i den synkende sols guldglans, tænkte

jeg paa hint mærkelige ord: „Den evige fred.“ Den aldrende digter havde ved sin ildfulde tale ført tankerne langt bort fra det dagligdags. Siden har alle lært at digternes og tænkernes skønne fredsforkyndelse kun er en drøm, men ogsaa i de mørkeste dage vil drømmen om fred leve. — Den gamle svejtser Gottfried Keller skrev en gang et digt, hvori han bekender sin foraarstro. Han taler deri om et smukt æventyr, der høres vidt over jorden. Det er sangen om folkefreden, om den gyldne tid, da drømmen bliver sandhed, og da alle folk vil bede til *en* konge, *en* Gud og hyrde.

Noget af denne foraarstro klang der igennem Bjørnstjerne Bjørnsons tale hin søndag for de mange aar siden. Altid, naar jeg senere i livet er kommen til Sorø, har jeg standset paa den store landevej under de høje træer ved Krebshuset og i mindet genoplevet det store folkestævne, hvor Bjørnson var den samlende kraft.

P. RYDBERT

NORDSJÆLLANDSK FOLKELIV

Nedenstaaende danner Indledningen til I. Bind af „Nordsjællandske Folkeminder“: *To Nordsjællænderes Erindringer.*

EN DAG læste jeg i et Blad en Artikel om Udvan-
drere, og der blev da brugt den Ytring, at det,
det gjaldt om for dem, var, at de havde faaet deres
Sind fyldt med Danskhed. Disse Ord greb mig. Det
var, som hørte jeg en gammelkendt Tone.

Ja, dette er Formaalet for os, der bliver herhjemme,
og for dem, der drager ud: at fylde vort Sind med
Danskhed. Men hvad er da Danskhed? Det er flere

Ting, men det er da først og fremmest det overleverede, det fra de henfarne Slægter nedarvede. Det er *Mødersmaalet*, og det vil for Bønders Vedkommende slet ikke sige vort Sprog i Betydning af Rigssproget, nej, det er *Folkemaalet*, det Sogns Dialekt, man er opvokset med, og den Slægts Taleskik, man er opammet i, for hver Familie har sine private Fyndord og sine i Slægtens Oplevelser indvævede Udtryk, der maaske er af liden eller ingen Betydning for fremmede, men mindebaarne og værdifulde for den indviede. Alt dette er i egentligste Forstand *Mødersmaalet*.

Af anden Overlevering skal fremhæves *Traditionen*, Slægtens og Sognets aarhundredgamle Skik og Brug, og *Minderne*, den enkeltes, Slægtens og Egnens særskilte Oplevelser.

Folkemaalet, *Traditionen* og *Minderne* er for Bonden Danskhedens faste og trygge Grundvold. Paa den kan der bygges op, saa der bliver Udsigt over hele Landet, saa Historien og Sproget, det, der er hele Folkets fælles Eje, bliver en uvurderlig Rigdom. Men aldrig skabes Danskhed uden fra Hjem og Hjemegn.

At fylde vort Sind med Danskhed vil da først og fremmest sige at tilegne os det hjemlige og at bevare det for vore Efterkommere. Vi gør dette for vor egen Skyld — thi for en Dansker er det Livet om at gøre at være Dansk —, vi gør det for Fædrenes Skyld, thi ved at hædre deres Virke og mindes deres Maal hædrer vi dem og opretholder os selv, og vi gør det for Efterslægtens Skyld, for at den kan blive rodfæstet og stærk, thi al virkelig Styrke har sin Rod i den hjemlige Jord.

Blandt de mange kønne og pyntelig vedligeholdte Bindingsværksgaarde, man finder paa Fyn og ikke mindst i den sydlige Del, er Ollerup Præstegaard den kønneste, jeg har set. Der er ogsaa en anden Grund til, at jeg mindes den, og det er, at der i en Egebjælke, som ligger over Porten, staar indskaaret Ordet: *Posteritati*, og det betyder: *For Efterslægten*.

Bygmesteren byggede saa solidt, han kunde. Han arbejdede ikke alene for Penges Skyld og ikke alene for Tidsfordriv. Han byggede for Efterslægten. *Posteritati*.—

Det var Tanker som disse, der fik mig til at tage fat paa Udgivelsen af fire Bind nordsjællandske Folkeminder under Fællestitelen *Nordsjællandsk Folkeliv*. For at gøre Udgaven saa billig som gørligt vilde jeg selv lade Bøgerne fremstille og selv tage det økonomiske Ansvar, hvis der forud var fem Hundrede, der bestilte Værket. Den Henvendelse herom, jeg i Vinter rettede til Befolkningen i Nordsjælland, har faaet et kraftigt Svar. I Løbet af to Maaneder modtog jeg otte Hundrede Bestillinger. Denne Oplevelse har været mig en stor Glæde, den vidnede baade om Kærlighed til Folkeminderne og Tillid til mit Arbejde.

Planen gaar ud paa, at første Bind skulde indeholde *to Nordsjællænderes Erindringer*, anden Bind en Samling *Folkesagn*, tredie Bind *Overtro og Højtid*, og fjerde Bind skulde omhandle *dagligt Liv i ældre Tid*. De fire Bind var beregnet til 130—140 Sider hver, og de skulde være rigt illustrerede. Forhaabentlig vil Arbejdet kunne fremmes, saa der kan udkomme et Bind hvert Efteraar. — — —

Hermed fremkommer altsaa første Bind af *Nordsjællandsk Folkeliv*, og det har Titelen *To Nordsjællænderes Erindringer*. Disse to Nordsjællændere er fhv. Folketingsmand Lars Larsen og Handelsgartner Niels Pedersen, Fredensborg.

Lars Larsen er født i Vejby den 31. Oktober 1839, og 1869 valgtes han til Folketingsmand for Fredensborgkredsen, som han repræsenterede til 1876. Senere var han valgt i Maribokredsen 1877—79 og 1890—92. Det er imidlertid ikke især som Politiker, Lars Larsen vil blive mindet. Det er for sin trofaste Kærlighed til Landsbylivet i Vejby og Omegn, saadan som han med sin uforlignelige Hukommelse erindrer det over 70 Aar tilbage, og for den Kundskab dertil, som han gennem sine Hundreder af Bladartikler har spredt ud over den nordsjællandske Befolkning.

Jeg har tidligere sammenarbejdet den væsentligste Del af Lars Larsens Beretninger i min Bog *Nordsjællandsk Landsbyliv i ældre Tid*, men da der fra forskellig Side er fremkommet Ønske om at faa et Udvalg af Lars Larsens Artikler udgivet, og da der netop foreligger en Samling paa 22 Artikler, der danner et Hele, har jeg fundet det hensigtsmæssigt at lade dem fremkomme her. Lars Larsen har gennem sit lange Liv truffet mange betydelige Mennesker. Til Forstaaelse af dem, til Forstaaelse af gammel Vejby Skik og Brug og til Forstaaelse af Lars Larsen selv er hans *Livs-Erindringer*, som Artikelrækken kaldes, meget tjenlig. Lars Larsens Livs-Erindringer har været offentliggjort i *Frederiksborg Amts Avis* fra Slutningen af 1910 og til sidst i Maj 1911.

Den anden Nordsjællænder, hvis Erindringer her bringes frem, er ikke meget kendt af Offentligheden, men derfor er han ikke mindre ejendommelig. Niels Pedersen er født i Tibirke den 29. Marts 1864. Da han blev konfirmeret, kom han i Gartnerlære paa Vilvorde. Nogle Aar senere besluttede han at rejse ud i Verden. Rejsen gik til Belgien, hvor han var i to Aar. Desuden var han en Tid i Holland. Efter sin Hjemkomst modtog han en Plads i Rusland og opholdt sig i Letland et Par Aar. 1890 købte han en mindre Landejendom i Fredensborg, og her har han drevet Handelsgartneri siden.

Niels Pedersen har, som man kunne forstaa, set og oplevet adskilligt. Under alt dette er Hjemegnen blevet ham endnu mere kær. Længselen vokser med Afstanden. Dette har baade Lars Larsen og Niels Pedersen erfaret. Begge er kommet bort fra deres Fødesogn, og begge er kommet bort fra deres Barndom. Begge Dele skaber Længsel, men Længselens Lidelse gør Barndommen og Hjemegnen endnu mere levende og kær. Det var som Følge af en Avisartikel med Opfordring om at sende mig sjællandske Ord til den store danske Ordbog, at Niels Pedersen for et Par Aar siden sendte mig 362 enkelte Ord og Beskrivelser. Gennem mangfoldige Breve er dette siden blevet forøget til omtrent seks Hundrede foruden Afskrifter af Dokumenter og andre historiske Oplysninger; som Niels Pedersen har overladt mig. Han ejer en omfattende Viden om de gamle Tiders Liv, hvad der blandt andet er kommet for Dagen i den smukke Bog

Kirken i Tibirke, som er den første Bog, Kr. Kongstad har trykt og udstyret. Hvor paapasselig Niels Pedersen er, faar man et levende Indtryk af, naar man hører, at han ved sit Arbejde gaar med et lille Stykke Pap i Lommen, og naar saa et eller andet gammelt Ord eller Udtryk dukker op i Tankerne, skriver han det øjeblikkelig op paa Papstykket, saa kan det altid blive skrevet rent, naar der er bedre Tid og Lejlighed. Niels Pedersen ved jo nemlig nok, at glider saadan et gammelt Udtryk fra en, kan det vare Maaneder, ja Aar, inden det kommer igen. Efterhaanden er den Samling Ord og Folkeminder, Niels Pedersen har sendt mig, blevet saa omfattende, at jeg fandt, der maatte kunne blive en hel Tidsskildring ud deraf, og jeg har da forsøgt at sammenarbejde de 600 Enkeltheder til en Skildring af Tibirke i gamle Dage, saa man tillige derigennem kunde faa et Indtryk af, hvor meget een eneste Mand har kunnet bevare fra sit Hjemstavn. At det ikke har været let at sammenarbejde de mange Brudstykker til et Hele, forstaar man nok. At det heller ikke helt er lykkedes, indrømmer jeg gerne. Men derfor giver disse Erindringer, som jeg har kaldt dem, alligevel omfattende Oplysning om mangfoldige Sider af Landsbylivet i hine Tider. Endelig staar de godt sammen med Lars Larsens. Begge er fra samme Egn — ja oven i Købet samme Kommune —, og begge er vidt forskellige, saa de udfylder hinanden godt. Lars Larsen, hvis Natur er tydelig lyrisk, er Romantiker, mens Niels Pedersen er Realist. Lars Larsen er Journalisten og

Fortælleren, mens Niels Pedersen er Historikeren og Granskeren. Den ene er udadvendt, den anden indadvendt, men begge er de Nordsjællændere og ejer samme varme Kærlighed til deres Hjemstavn. Derfor skal deres Erindringer ogsaa følges ad ud i Verden til Oplivelse for de gamle og Oplysning for de unge.

ANDERS UHRSKOV

ELEVMOEDET 1921

ELEVMOEDET i aar havde ikke samlet saa stor tilslutning som sædvanlig. Ved gudstjenesten i kirken Kl. 10, sammen med Niels Dael, og som med aarene var blevet et rigt og betydningsfuldt led i vort elevmøde, var der i aar kun mødt ganske faa gamle elever. Men da vi samledes om middagsbordene, fyldtes spisestuen dog til sidste plads. Begtrup bød de gamle elever velkommen og udtalte ønsket om, at det maatte blive et godt og sluttet møde, selv om man vilde komme til at savne lidt af sommerens festglans. Derpaa blev hilsener og telegrammer fra gamle elever oplæst. Efter midt dagen holdt elevforeningen generalforsamling. Formanden, højskolelærer M. Pedersen, aflagde beretning og fremlagde regnskabet, som godkendtes.

INDTÆGT:

Overskud fra 1919/20	1347	Kr.	92	Øre
Frimærkebeholdning	4	—	74	—
Medlemsbidrag	5664	—	30	—
Renter m. m.	100	—	69	—
Solgt aarsskrifter	116	—	15	—

Ialt . . . 7233 Kr. 80 Øre

UDGIFT:

Trykning af aarsskriftet	2977 Kr. 67 Øre
Opkrævning og forsendelser	1476 — 74 —
Understøttelse, gaver, godtgørelser:	
Frederiksborg højskoles ældre afdeling . .	500 — 00 —
Tilskud til jubilæumsgave	99 — 00 —
Bryllupsgave til H. Hansen	54 — 00 —
Erkendtlighedsgave til Katrine Grønning .	54 — 00 —
Gave til lærer O. Jensen (60 aar)	121 — 30 —
do. til Fr. Nørgaard	100 — 00 —
Rejsegodtgørelse (bestyrelsen)	63 — 00 —
Sekretærløn	300 — 00 —
Ved indsamling af jubilæumsgave	100 — 00 —
Andre udgifter	15 — 02 —
	<hr/>
	5850 Kr. 73 Øre
Overskud . . .	1383 — 07 —
	<hr/>
Balance . . .	7233 — 80 —
	<hr/>

Derpaa vedtoges at yde tilskud til følgende: Frederiksborg højskoles ældre afdeling 500 Kr., Det sociale sekretariat 50 Kr. og 100 Kr. til Sønderjydsk skolefond. — Det vedtoges at gaa tilbage til den gamle ordning af elevmødet og næste aar afholde det i juli, som før var tilfældet.

Til bestyrelse genvalgte fru Eli Anker Møller, Roskilde, og nyvalgt blev: frøken Marie Ejlskov, Baaring friskole, højskolelærer Marius Sørensen, Rødding, og forstander Hans Hansen, Fredensborg. De afgaaende var: fru Ellen Andersen, Draaby, Æbeltoft, digteren Knud Madsen, Baarse, og høj-

skolelærer M. Pedersen. Ved det paafølgende bestyrelsesmøde valgtes H. Hansen til formand.

Chokoladedrikning og eftermiddagsmødet, som plejer at foregaa i det fri, i den dejlige have, maatte i aar holdes inden døre.

Anders Uhrskov var første taler og talte ud fra emnet: Tilliden som folkelighedens kerne. Ole Jensen talte om den hjemlige undervisning og opdragelse, og Begtrup om sine oplevelser ved det nordiske højskolemøde i Sverige og fremhævede forskellen mellem den svenske og danske folkehøjskole. — Straks efter mødet samledes man om de dækkede borde, og her blev igen holdt en del korte taler. Begtrup bragte den afgaaende formand, M. Pedersen, en tak for hans virksomhed i de forløbne aar. Højskolelærer Hedegaard fortalte nogle rejserindringer fra vestjylland. Endvidere blev der talt af højskolelærer M. Sørensen, M. Pedersen og Hans Hansen. — Kl. 8 samledes man til en fornøjelig aftenunderholdning med oplæsning, sang og musik. mødet sluttede med sangen: Dejlign er jorden. Derpaa rejste en stor del af de gamle elever; men en flok blev tilbage for at deltage i skolens efteraarsmøde.

For dem, som blev tilbage, blev efteraarsmødedagene et godt Plus til selve elevmødedagen. —

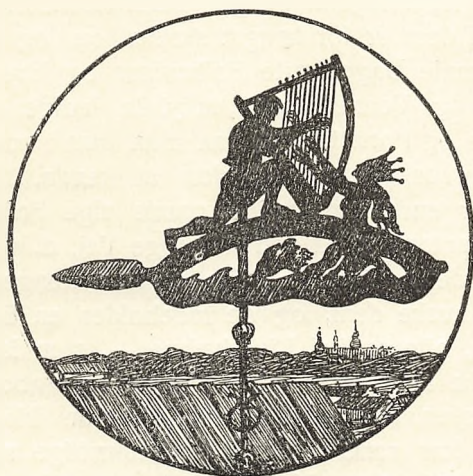
Holger Begtrup, Helge Hostrup, Carl Koch, Ubberup, Arnfred, Askov, og Professor Vilh. Andersen var dem, der førte ordet.

Det er ikke min opgave at skrive om efteraarsmødet — blot dette — det var vægtige og alvorlige

ord, der lød om at finde lægedom for tidens brøst,
komme ud af det rastløse og forjagede liv, bort fra
alt det, der spreder og splitter, og finde hen til det
bærende i livet, til „den vej, som verden ikke kender“
og der lære, at:

„Hvad solskin er for det sorte muld,
er sand oplysning for muldets frænde,
langt mere værd end det røde guld
det er, sin gud og sig selv at kende“.

HANS HANSEN

DANSKE SAGN

VED ANDERS UHRSKOV

AF VOR rige Folkedigtning har vel især de tre Arter: *Folkeviser*, *Eventyr* og *Sagn*, spillet en stor Rolle i Folkets aandelige Liv. De er gaaet fra Mund til Mund, fra Slægt til Slægt i Aarhundreder. Mangfoldige af dem er for længst skrevet op, og medens man i gamle Dage lærte Folkeviser og Eventyr af Frænder og Venner, som udfyldte ledige Stunder med Sang og Fortællinger, saa maa man i vore Dage ty til Bøgerne for at lære dem at kende. Men en Del er der endnu af denne gamle rige Folkepoesi, som forplanter sig ad den naturlige Vej, d. v. s. *fortælles*, og det er *Sagnene*. De er ikke længere, end man kan huske dem, og de indeholder en Begivenhed — ja, ofte en hel Livsskæbne —, som fængsler.

Men ikke alle Steder lever Sagnene lige godt. Der er Mennesker, der har det saadan, at de ikke rigtig synes, de kan være bekendt at beskæftige sig med saadan noget gammeldags noget, der dog egentlig kun er for Børn og enfoldige Sjæle. Hvad enten dette nu skyldes moderne Blaserthed eller manglende Omtanke, da er det Tegn paa en begyndende Rod-

løshed, og dette er ikke nogen ufarlig Tilstand. Med Rødderne dybt fæstede i Slægtens gamle Muld kan der skabes ny Vækst af rig og mangfoldig Art. Uden denne Rodfæstelse bliver al Vækst kun et ranglet og farveløst Skinliv — ganske som Rodknolde, der spirer uden at være kommet i Jorden.

Hedeskjaldens Ord vil til alle Tider bevare deres Vægt.

Læ wos aalti blyw ved de,
 Faaer sin Baaen kan kjennes ve;
 søen et Sind da her i Noer
 haall sæ ve, te aalt faagoer!

Noget af det bedste, der er os overleveret af de hedenfarne Slægter, er Sagnene. Det er Arvesølv, ædelt og blankt, og tilmed noget af det sidste af den gamle Folkepoesi, som endnu lever i Folkemunde.

I Sagnene findes alle Overgange fra Digtning til Historie, fra Angst til Tro og fra Lyssyn til Mørke. Igennem Sagnene føler vi de hedenfarne Slægters Aandedrag, gennem Sagnene hører vi det danske Folks Hjerte slaa.

Det er snart mange Aar siden jeg begyndte at indsamle Folkeminder. I Aaret 1905 stiftedes „*Dansk Folkemindesamling*“, som har Lokale paa Det store kongelige Bibliotek i København og har til Hensigt at indsamle og opbevare saa mange Beretninger om Sagn og Tro, Højtid og Fest som muligt. Et Par Aar efter fik jeg den Tanke at lade mine Danskelever skrive en Stil,

der hed „Sagn og gamle Historier fra min Hjemegn“, og naar Stilen var rettet, lod jeg Eleverne skrive det meste af den af paa det Indsamlingspapir, som Dansk Folkemindesamling benytter. Engang spurgte jeg den daværende Leder af Dansk Folkemindesamling, afdøde Professor *Axel Olrik*, om de ikke ofte fik samme Meddelelse to Gange, men jeg fik det afgjorte Svar: „Vi faar aldrig noget to Gange!“ Dermed mente han, at selv om de fik de samme Sagn to Gange, var der altid nye Enkeltheder, som gjorde Meddelelsen værdifuld. Jeg har nu siden baade Sommer og Vinter indsendt det meste af det, mine Elever saaledes skrev ned, og det er i Aarenes Løb ikke saa helt lidt. Men desuden er der kommet det glædelige ud deraf, at Dansk Folkemindesamlings nuværende Arkivar, den energiske Magister *Hans Ellekilde*, jævnlig ad den Vej har knyttet Forbindelse med de mest interesserede Indsamlere, saa de efter deres Hjemkomst har fortsat med at opskrive og indsende Folke-minder fra deres Hjemegn.

Denne Indsamling er af dobbelt Nytte, den bidrager til at indsamle og bevare Kendskabet til Folkets gennem Aarhundreder nedarvede Minder, og den vækker Interesse for dem hos Ungdommen, bidrager til at vise dem, at disse Ting har overmaade stor Værdi.

Jeg har ønsket i Aar som en Begyndelse til en Offentliggørelse af et Udvalg af de Sagn, Frederiksborg Højskoles Elever har skrevet ned, at bringe nogle af dem her i Aarsskriftet, og jeg har derfor bedt Hans Ellekilde foretage et Udvalg af de Sagn,

jeg har sendt ind fra sidste Aars Elever. Dette Udvalg paa 18 Sagn følger her i den Orden, Ellekilde har fundet det naturligt at anbringe dem i. Jeg tilføjer, at jeg her og der har lempet lidt paa den sproglige Form. Efter hvert Sagn er Optegnerens Navn anført i Parentes.

Iøvrigt vil jeg gerne tilføje, at de, der kunde ønske at indsende nogle Folkeminder fra Egne, hvor de er kendt, de kan blot sende dem til *Magister Hans Ellekilde, Dansk Folkemindesamling, Det kgl. Bibliotek, København K.*

Det behøver ikke just at være store Ting — Lidt har ogsaa Ret, siger et sjællandsk Ordsprog — og der kan maaske i en lille bitte Meddelelse skjule sig noget helt ukendt og meget værdifuldt.

BLERUP SØ

Omtent 400 Meter fra min Faders Mark ligger der en langstrakt Sø, som bærer Navnet Blerup Sø. Der er kun Sø om Vinteren, for om Sommeren synker Vandet i Jorden, saa den bliver helt tør, men saadan har det ikke altid været. Efter hvad Sagnet fortæller, skal der engang midt i Dalen have boet en Bønde, som gik under Navnet „Blerup-Bonde“, og efter ham har Dalen og Søen faaet sit Navn. Denne Bonde skal have været en ualmindelig ugudelig og raa Hed-

ning. Sagnet fortæller, at han havde lovet sin Sjæl bort til den Onde, mod at han gav ham Ret til at eje saa megen Jord, som han kunde opløje i det samme Tid, som Præsten i Viborg brugte til sin Prædiken. Blerup-Bonden havde en gammel So, og den skal have været det eneste Trækdyr, han havde til at drive sin Jord med, men da den døde, lagde han den i sin Seng, gav den Nathue paa og sendte saa Bud efter Præsten i Viborg og lod sige, at hans gamle Moder laa for Døden og længtes efter at faa sin sidste Olie. Præsten efterkom tro Opfordringen, trak Præstekjolen paa, tog sin Bibel under Armen og begav sig straks paa Vej til Blerup-Bonde, hvortil han naaede lige i Aftenskumringen. Bonden stod selv i Døren og tog imod Præsten med et skalkagtigt Smil om Munden. Derpaa førte han ham hen til Sengen, og hvad Præsten sagde, derom melder Sagnet intet, men aldrig saa snart var han kommet ud af Døren igen, før Blerup-Bonde og hele hans Hus begyndte at synke i Jorden, og der hvor Huset forsvandt, vældede Vandet frem, og straks var Dalen bleven til en Sø. Præsten stod nu som tavs Tilskuer, men i Hastværket for at komme bort derfra havde han glemt sin Bibel inde i Stuen hos Bonden, men med Glæde saa han den nu komme sejlene paa Vandet over til sig. Han tog den op, foldede sine Hænder om den, knælede ned ved Søbredden og bad en stille Bøn, hvorpaa han vandrede tavs tilbage til Byen.

(PETRA FJELSTED, Viborg Vestermark.)

BRUDESIG

Et lille Stykke Øst for Kirken derhjemme er der nede i en Lavning et lille Vandløb, der kaldes „Brudesig“. Det er saa lille og tilgroet om Sommen, at man godt kan gaa forbi uden at se det, og dog knytter der sig et mærkeligt Sagn til dette Sted. Der fortælles, at i længst hensvundne Tider kom der engang en Brud, som skulde over Vandløbet, men da hun ikke kunde komme over uden at faa vaade Fødder, lod hun en hente to Brød, som blev lagte ud i Vandet, og dem vilde hun benytte til at komme over paa; men da hun satte Foden paa Brødet, sank baade Brødet og Bruden i Dybet og kom aldrig mere til Syne.

Dette her lyder jo lidt mærkeligt, men der er ogsaa fortalt, at der i sin Tid har været en stor Sø, og en Vinter, da Søen var stærkt belagt med Is, vilde et Brudetog benytte denne og køre paa Slæde midt over den. Men pludselig brast Isen under Brudens Slæde, og Køretøjet og Mennesker forsvandt i Dybet. For halvtredsindstyve Aar siden har der været en lille Rest af en Indsø, den er nu afledet gennem dette lille Vandløb, som kaldes „Brudesig“. Om saadan en mindre Indsø brugte man før Navnet „Sig, og Navnet „Brudesig“ har den faaet efter den druknede Brud. Saaledes skulde Sagnet være opstaaet.

(KJESTINE AARUP, Københoved.)

HVEDSHØJ

Om Hvedshøj fortælles der, at da de to Bønder, der ejer Jorden, hvorpaa den ligger, engang var bleven enige om at rydde den og begyndte at grave i den, hørte de en underlig buldrende Lyd inde fra Højen. Det tog de dem imidlertid ikke noget af, men gravede blot videre. De fortsatte nogle Dage, men saa var det ogsaa forbi med at grave i Højen, for nu blev det for Alvor galt med den buldrende Lyd i den, naar de arbejdede der om Dagen. Og om Aftenen naar de kom hjem, begyndte det at spøge hjemme paa Gaardene. Skulde de f. Eks. ned og fodre Hestene, stod disse og fnøs og skrabede i Stenbroen, og der blev smækket med Dørene, saa Karlene til sidst daarlig turde gaa over Gaarden, naar det var mørkt. Kom de i Seng, kunde de høre nede paa Loen, at de tærskede med Plejel og skar Hakkelse. Nu syntes de, at det blev lidt rigeligt med al det Spøgeri, og begyndte at tabe noget af Modet, som ellers havde været højt oppe, da de begyndte. De gravede dog videre et Par Dage endnu for at se, om det ikke kunde holde op igen, men det blev blot værre og værre for hver Dag, der gik, og en Morgen de kom ned i Stalden, laa nogle af deres Køer og var døde. De havde ikke ventet, at det skulde gaa saa vidt; fra den Dag af gravede de ikke mere i Højen, og der er aldrig nogen siden, der har prøvet at grave den væk. Den staar der endnu, men er fredet, saa ingen maa sløjfe den.

(ANDERS NIELSEN, Salling.)

STENEN VED RISLEV KIRKE

Min Moder har fortalt mig en gammel Historie. Det var, da Rislev Kirke ved Næstved skuldes bygges, da var der en Trolde, som var meget mod dette, og i sin Vrede slyngede han tre meget store Sten mod Kirken, en enkelt af dem var stor nok til at kunde knuse den. Men ingen af dem naaede Bestemmelsesstedet, den første faldt ned temmelig langt borte derfra, men den sidste faldt ikke længere borte, end at Jorden, hvor den dumpede ned, tilhørte en Mand i Rislev. Der gik det Sagn om disse Sten, at hvis nogen tog dem, vilde han blive syg, og denne Tro holdt sig helt til Mors Barndomstid, saa de blev liggende, uden at nogen turde tage dem. Da var det, at en Mand i Byen var ved at bygge sig en ny Gaard, og da den nærmeste Sten netop laa paa hans Mark, slog han den i Stykker og lod den sætte i Gaarden. Men fra den Tid var Manden syg, og han kom sig aldrig mere. De andre to Sten ligger endnu dernede, uden at nogen vil have noget med dem at gøre, den ene skal have Form som en Ærestol.

(ASTRID NIELSEN, Terslev pr. Haslev.)

BORING KIRKES NEDBRYDNING

Da Boring Kirke skulde flyttes til Hvirring, var der ingen, der turde brække den ned og begynde Flytningen, thi der blev sagt, at en Ulykke vilde komme over den, der foretog det første Skridt. Det saa en Tid ud til, som den skulde faa Lov til at blive lig-

gende, hvor den laa, men saa fortællés der videre, at en Godsejer i Sognét en Nat red op til Kirken og tog den første Sten ud, red derefter til det Sted i den anden By, hvor det var beregnet, at Kirken skulde ligge, og lagde Stenen der. Men fra den Tid var den Haand vissen, han havde holdt Stenen i. Kirken blev opført og ligger endnu paa samme Sted. Inden i den findes et Billede af Godsejeren, hvor man ogsaa ser den visnede Haand.

(KATHRINE PEDERSEN, Linnerup.)

KORSET PAA SKOVSTO

I.

I gamle Dage var Folk meget overtroiske og troede paa alt overnaturligt, f. Eks. Nisser og Trolde, og de Sagn, jeg her vil fortælle om, foregik paa Herregaarden Skovsto, som ligger omtrent en Mil fra Kerteminde, meget smukt omgivet af Skove og Enge. Der levede for mange Aar siden paa denne Herregaard en Frue, som havde mistet Forstanden og var til Ynk og Gru for alle Mennesker. En Dag som hun gik ud at spadseré, kom hun over en Mark, og da var det, som om Himlen aabnedes, og Englene smilte ned til hende, da sank hun paa Knæ og bad til Gud; i samme Øjeblik blev hun rask, og af Taknemlighed lod hun rejse et Kors paa det Sted, hvor hun havde haft denne Aabenbarelse.

II.

Paa samme Sted levede ogsaa for mange Aar tilbage tre Søstre, hvoraf den ene var vækbruden og

havde været syg i mange Aar. Hun blev daarligere for hver Dag og var derfor meget bedrøvet. Men en Dag da hun gik ude i Marken, bad hun en inderlig Bøn til Gud, om hun ikke maatte blive rask, og straks mærkede hun, at hun blev bedre, og da der var gaaet nogen Tid, var hun lige saa rask og frisk som hendes Søstre. Da lod hun taknemlig rejse et Kors paa det Sted, hvor Gud havde hørt hendes Bøn, og før sin Død bestemte hun en Sum Penge, som Gaardens fremtidige Ejere skulde have for at holde Korset vedlige. I lang Tid blev det ogsaa vedligeholdt, men til sidst kom der en Mand paa Gaarden, som ringeagtede det gamle Kors og brændte det, men da kom der Ufred blandt Folkene paa Gaarden, og der var slet ikke til at være der, saa til sidst maatte Herremanden rejse et nyt Kors, og da blev der atter Fred.

(ELLA PEDERSEN, København.)

SVINESKINKEN PAA ASDAL

Det var engang for mange Aar siden, at Manden paa Asdal blev uenig med Manden paa Herregaarden Odden om et Svin, deres Svin gik nemlig sammen i en Indhegning om Sommerem, men om Efteraaret blev de skilt og kom hver til sit. Et Efteraar, da de havde faaet Svinene hjem, mente Manden paa Asdal at han havde faaet et Svin for lidt, og da han mente at kunne kende det, gik han til Manden paa Odden og udpegede et af de Svin, han havde faaet hjem, for at være hans, men den anden forsikrede, at det var hans. For at jævne Trætten blev de til sidst enige

om at slagte Svinet og hver faa det halve, men hver af dem skulde opbevare sin Skinke i et Glasskab, og den, hvis Skinke først raadnede, havde Uret. Den paa Odden er forlængst borte, men den paa Asdal skal efter Sigende være der den Dag i Dag. Ingen tør tage den bort, fordi Sagnet siger, at der da ikke mere bliver Fred paa Gaarden. Der vil blive en Støj om Natten, som om der blev kørt med Vogne hen ad Stenbroen.

(THOMAS CHR. THOMSEN)

AAMAND KRÆVER BRUD

Ved Borbjærg Kirke, et Par Mil fra Holstebro, gaar der en Aa, hvor der er en Bro over. Sagnet fortæller, at engang da der var Bryllup, og Bruden kørte fra Kirke, skiltes Broen ad, lige da de var kommen over den, og en Mand stod foran dem og forlangte at faa Bruden med sig ned under Vandet, hun bad og tiggede for at faa Lov til at blive fri, endelig slap hun, men Manden forsikrede, at den næste Brud, der kørte over Aaen, vilde han have, og der var ingen Mennesker, der turde køre over Broen i lange Tider de kørte en lang Vej for at komme uden om Broen, naar de kørte fra Kirken, men nu har de begyndt at køre den samme Vej igen.

(JOHANNE BJERRUM, Holstebro.)

ELVERHØJ

I.

I Nærheden af Landsbyen Barup, som ligger paa

der anden Side af Tryggevælde Aa, ligger der en Høj, som hedder Elverhøj, om den fortæller Sagnet, at den beboedes af Elverfolk, og hvis man en Aften gik op paa Højen og lagde sig ned i Græsset, skulde man passe paa ikke at falde i Søvn, thi da kunde det hændes, at Elverpigerne slog Kreds om En og vilde træde Dansen med En, og da gjaldt det at have Mod til ikke at lade sig friste af deres Skønhed og lette Paaklædning, for kom man først med i Dansen, dansede de En ned i Højen, og der glemte man alt, og naar man omsider blev fri af deres Selskab og kom op i den friske Luft, kunde man ingenting kende igen, for man havde da været borte i saa mange Aar, at Ens Bekendte var døde og borte.

II.

Men disse Elverfolk kunde ogsaa være gode, hvad et andet Sagn fortæller. Engang da en Kone i Barup stod i sit Køkken og var i Færd med at brygge Øl, kom en lille Pusling ind til hende og spurgte, om han ikke maatte laane et Dejtrug til at røre Dejen i til Kagen, der skulde bruges til den store Fest, hans Datter skulde nemlig giftes. Konen blev først bange og vidste ikke, hvad hun skulde gøre, men han bad hende saa inderlig om det, at hun til sidst føjede ham, og da han havde faaet Truget, sagde han til hende, at hvis hun paa den og den Dag vilde kigge i en Revne paa Højen, skulde hun der se, hvordan Ellefolkene morede sig og holdt Fest. Paa den bestemte Dag gik Konen op paa Højen og kiggede i Revnen, og igennem den saa hun saa mange smaa,

glade Folk forsamlede, de dansede og morede sig efter alle Kunstens Regler, men da Konen Dagen efter kom ud i sit Køkken, saa hun til sin Forbavselse, at Dejtruget var kommet tilbage sammen med en stor Kobberkaffekedel, der var fyldt med Guldmønter.

Denne Kedel er gaaet Familiens Medlemmer i Arv fra Slægt til Slægt, og man kan ogsaa faa den at se paa en Gaard i Barup den Dag i Dag.

(HANS P. LARSEN)

BJERG MANDEN I DAUGBJERG DAAS

Engang jeg var i Jylland at besøge min Bedstemoder, var jeg ovre at se Daugbjerg Daas, som altid ligger indhyllet i en egen blaa Taage. Sagnet fortæller, at den gemmer en Skat, en stor Kiste med Guld. Engang var der to Mænd, som besluttede at ville udgrave denne Kiste, men Sagnet fortæller, at der ikke maatte tales, medens de gravede. I mange Dage gravede de, og endelig en Dag stødte de paa Kisten, men da kom der en lille Mand med et stort Skæg og talte til dem, de svarede ham ikke, men næste Dag kom han igen og begyndte at tale til dem, de svarede ham stadig ikke. Nu havde de næsten faaet Kisten løs, men den var saa tung, saa de ikke kunde løfte den og maatte gaa hjem til næste Dag. Da kom den lille Mand atter og sagde: „Se, hele Byen brænder“, De saa ned efter Byen og saa, hvordan Luerne slog ind over hele Byen. Da sagde den ældste: „Vi maa skynde os“. Men saa snart han havde sagt det, lød der et Brag, Kisten forsvandt, og

Byen saa ud som ellers. I samme Daas bor den næstældste Bjerghand i Landet. Daugbjerg Daas er en stor rund Bakke, bevokset med Lyng, og den ligger ved en Arm af Limfjorden, som er udtørret og er en frodig Eng.

(ELLA PEDERSEN, København.)

RYTTEREN PAA STØVRING KLOSTER

Paa Støvringgaard Kloster, der ligger et Par Mil fra Randers, er der en Port, som aldrig kan holdes laaset om Natten, man kan laase den om Aftenen, men den staar alligevel altid aaben om Morgen. Hver Nat Kl. 12 kommer der en Rytter paa en sort Hest, og Porten springer op af sig selv, saa han kan ride igennem den. Der fortælles, at Rytteren har skænket Klosteret alt sit Sølvtøj, men da han selv var kommet til det paa uærlig Maade, maa han om Natten ride til Klosteret for at prøve, om han kan faa Sølv-tøjet igen og bringe det tilbage til dets rette Ejermand.

(KIRSTINE JENSEN, Randers.)

LANDMAALEREN SPØGER

I en lille Skov mellem Askov og Vejen kan man ved Midnatstid høre en Jernkæde rasle hen over Jorden, det er, fordi der engang var en Landmaaler, som skulde sætte Sogneskellet, men saa lod han Malt Sogn faa nogen af den Jord, som egentlig hørte til Vejen, og nu maa han hver Nat gaa og rette paa Skellet.

(KIRSTINE PEDERSEN, Skibelund.)

GENFÆRD FAAR FRED

Estrup Skov var i gamle Dage meget større, end den nu er, og efter Solnedgang turde intet Menneske gaa der ind. En Lørdag Aften kom der en fattig Mand, som skulde hjem med sin Ugeløn, og han var nødt til at gaa gennem Skoven, skønt han rystede af Skræk. Da han naaede midt ind i Skoven, hvor der var mest uhyggeligt, hørte han en hul Stemme sige: „Aa, Gud hjælpe mig!“ Da udbrød Manden i sin Angst: „Ja, Gud hjælpe baade dig og mig“, og pludselig stod der en Mand foran ham og sagde: „Nu har jeg gaaet her i hundrede Aar og ventet paa det Svar, nu faar jeg endelig Ro“, og idet han pegede paa et stort Træ, fortsatte han: „I Morgen, naar Solen staar op, skal du grave ved det Træ, saa skal du finde en kostbar Skat“. Dermed forsvandt han, og siden er der aldrig set Spøgelser der i Skoven.

(KIRSTINE PEDERSEN, Skibelund.)

GENFÆRD FAAR FRED

Vest for Viborg ligger en lille Dal, og her siger man, har der gaaet en Genganger. Saa var det en mørk Aften, at en Mand kom kørende og vilde gennem Dalen. Lige ved Siden af laa der en Gaard, og her skulde han først forbi. Manden her raadede ham fra at køre gennem Dalen, men da han skulde skynde sig, kørte han alligevel videre. Da han kom midt i Dalen, stod Hestene pludselig stille og vilde ikke videre. Han stod af Vognen for at se, om der

var noget i Vejen. I Førstningen kunde han intet opdage, men omsider fik han dog Øje paa en Skikkelse, som stod foran Hestene. Han siger da: „Guds Fred“! Skikkelsen svarer: „Tak skal du have, nu har jeg gaaet her i femten Aar, og ingen har nogensinde villet sige noget til mig. Bind nu dine Heste og tag en Vognkæp og følg mig“. Manden fulgte med Skikkelsen, som lidt efter standsede og sagde: „Sæt nu din Kæp her som Mærke, her har jeg nemlig, før jeg døde, nedgravet en Skat, og den maa du have“. Dermed forsvandt Skikkelsen, og man har ikke senere set noget til den, men Dagen efter gik Manden ud og gravede paa det Sted, hvor Mærket stod, og fandt Skatten.

(KIRSTINE LUNDSGAARD, Viborg Vestermark.)

BLODPLETTEN PAA KØRUP

Der er ude paa Nordfyn en gammel Herregaard, „Kørup“, hørende til Grevskabet Roepstorff. Der er en rigtig gammel Hovedbygning, men den er ubeboet. Paa dette gamle Slot er der et Værelse, hvor Væggene er fulde af røde Pletter; man kan vadske, skure og male dem, lige saa meget man vil, næste Morgen er de der igen. Sagnet fortæller, at i gamle Dage boede her en gammel Herremand, han havde en ung og smuk Frue, som var bleven tvungen til at ægte den gamle Mand, skønt hun elskede en anden, og de mødtes ogsaa en Gang imellem, men en Aften overraskede den gamle Herremand dem, og den unge Mand blev fængslet og led senere en frygtelig Død, men den

unge Frue dræbte han i sit Raseri ved at slaa hendes Hoved mod Væggen, og deraf er de røde Pletter kommen. Og der fortælles, at hver Gang Væggen bliver malet, vil den samme uhyggelige Handling foregaa, man hører en Jamren og Klagen deroppe fra. — Til sidst lod man Pletterne sidde, Værelset har ikke siden været taget i Brug, og nu er der Fred.

(JOHANNES HANSEN.)

KÆMPEN GRIM I LYSEMOSE SKOV

I Nærheden af Maribo ligger der en Skov, som hedder Lysepose, og inde i den Skov var der i gamle Dage en Høj. Paa Højen havde en Kæmpe, ved Navn Grim sin Borg; der er for Resten en Landsby, som hedder Grimstappe, der har Navn efter ham. Han var saa stor og stærk, at han kunde overvinde alle, og Omegnens Befolkning var meget bange for ham. En Dag var han gaaet ud i Skoven for at kæmpe med de vilde Dyr, men pludselig kom Skovens Trold ud til ham og sagde, at nu skulde han ikke længere være den stærkeste, nu vilde de prøve Kræfter med hinanden. I den Kamp, som nu kom, vandt Trolden over Grim, og han tog til sidst Grims Sværd og dræbte ham med. Efter den Tid siges der, at Grim gaar om i Skoven ved Midnatstid og leder efter sit Sværd.

(SIGRID PEDERSEN, Søllested.)

SMAAMEDDELELSER

MIN BEDSTE TAK til Elevforeningens Bestyrelse og til de mange gamle Elever, som gerne vilde glæde mig paa min tresaarige Fødselsdag. Det blev en god Festdag for mig og mine her i den hjemlige Vennekreds og mellem Eleverne paa Højskolen.

Venlig Hilsen.

OLE JENSEN

VI VIL GERNE paa denne maade sige tak til elevforeningens medlemmer for gaven til vort bryllup.

Venlig hilsen og tak.

INGEBORG og HANS HANSEN,
Dreng-Optagelseshjemmet, Fredensborg.

AARSSKRIFTET er i Aar foruden et Portræt af Leonora Christina prydet med en Række Friser og Vignetter efter Pennetegninger af Kunstneren *Kr. Kongstad*. Motiverne til disse Tegninger vil i de fleste Tilfælde være velkendte for Elevforeningens Medlemmer. Dog bør det meddeles, at Vignetten Side 50 er *Blaa Taarn* og Frisen Side 55 fremstiller

Solopgang over *Brunsnæs paa Broager* i Sønderjylland. Alle Gengivelser af Kongstads Tegninger er fra *F. Hendriksens Reproduktions-Atelier* i København. —

Med Hensyn til Indholdet er der ogsaa i Aar sket noget nyt, idet en af Bidragyderne, Landstingsmand *H. Jepsen Christensen*, hverken er gammel Elev eller Lærer ved Frederiksborg Højskole. Sammenhængen er denne, at Jepsen Christensen som tidligere nævnt den 24. Februar holdt et Foredrag paa Frederiksborg Højskole om Sønderjydsk Skolevæsen. Redaktionen fandt, at dette Foredrag kunde have Interesse for en videre Kreds, og Landstingsmand Jepsen Christensen imødekom beredvillig vor Anmodning om at lade Foredraget trykke i Aarsskriftet.

ELEVMØDET agtes i 1922 afholdt Søndag den 9. Juli. Gamle Elever er velkomne Lørdag den 8. Juli, naar de melder sig til Begtrup paa et Brevkort og medbringer et Tæppe. —

Efteraarsmødet afholdes i 1922 den 15.—17. September.

TIL MEDLEMMERNE. Mulige Udmeldelser og Adresseforandringer maa være indsendt til Hede-
gaard inden 1. November ledsaget af Meddelelse om, hvilken Aargang vedkommende hører til.

NYE BØGER. Det Foredrag, som Morten Pontoppidan holdt ved Højskolens Jubilæum 1920, er udkommet som et lille Skrift med Titelen *Courage*. Det koster 1 Kr. 50 Øre. Af Anders Uhrskov er der udkommet en Bog *To Nordsjællænderes Erinbringer*, der er forsynet med 19 Billeder, hvoraf de fleste er Tegninger af Kr. Kongstad. Frisen Side 89, en Kæmpehøj i Grønnæsse Skov paa Halsnæs. og Vignetten Side 95, Tofte Kilde i Tibirke, er taget fra denne Bog, dens Pris er 5 Kr. 50 Øre. Begge faas i enhver Boghandel.

INDHOLD

	Side
HOLGER BEGRUP: Hjemlivets Værd for Menneskeslægten	5
" Fra sidste Skoleaar	17
ANDERS UHRSKOV: Leonora Christinas Jammers-Minde	30
HELGE HOSTRUP: En ny Lærer	51
H. JEFSEN CHRISTENSEN: Sønderjydske Skoleforhold. .	55
TO FINSKE DIGTE. Oversat af <i>P. Rydbert</i>	74
SIGFRED MUNCH: Samarbejdet i Norden	76
P. RYDBERT: Et Bjørnsonminde.	84
ANDERS UHRSKOV: Nordsjællandsk Folkeliv.	89
HANS HANSEN: Elevmødet 1921	96
DANSKE SAGN ved <i>Anders Uhrskov</i>	100
SMAAMEDDELELSER	117

FRISER OG VIGNETTER AF KR. KONGSTAD.

